

L'origen i les varietats de la llengua japonesa

Akemi Saito

PID_00152931

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Índex

Introducció	5
Objectius	6
1. Breu introducció a la llengua japonesa	7
2. L'origen i el desenvolupament de la llengua japonesa	13
2.1. Llengües i famílies lingüístiques de l'Àsia oriental	14
2.2. L'origen de la llengua japonesa	16
2.2.1. La pertinença a les llengües del nord-est d'Àsia	17
2.2.2. La pertinença a les llengües del sud-est d'Àsia i del Pacífic	18
2.2.3. El japonès com una llengua mixta (<i>Konsei-go</i>)	19
2.2.4. Altres teories sobre l'origen de la llengua japonesa	20
2.3. El desenvolupament històric de la llengua japonesa	21
2.3.1. Trobada amb la cultura xinesa (des de mitjan segle VI)	22
2.3.2. Trobada amb la cultura europea. Primers contactes amb els portuguesos i espanyols (a partir del segle XVI)	23
3. Diversitat lingüística al Japó	26
3.1. Varietats geogràfiques o dialectes (<i>Hōgen</i>)	26
3.1.1. Campanyes contra els dialectes i establiment del japonès estàndard (<i>Hyōjun-go</i>)	27
3.1.2. Convivència entre els dialectes i el japonès estàndard	28
3.2. Els dialectes japonesos	30
3.2.1. Els dialectes del Japó oriental	34
3.2.2. Els dialectes del Japó occidental	36
3.3. Les llengües minoritàries del Japó	38
3.3.1. La llengua ainu (<i>Ainu-go</i>)	38
3.3.2. Les llengües o dialectes de les Ryūkyū	40
4. El japonès i el seu ensenyament al món	43
4.1. Al Japó	43
4.1.1. Estrangers residents al Japó	43
4.1.2. Estudiants de japonès al Japó	44
4.2. Fora del Japó	46
Resum	51
Bibliografia	54

Introducció

En l'àmbit de l'ensenyament del japonès com a llengua estrangera, la presència dels estudiants espanyols no ha estat tan important com, per exemple, la de coreans o nord-americans. No obstant això, en l'actualitat podem notar l'augment del nombre d'estudiants espanyols que decideixen aprendre japonès, tot i que encara estigui lluny d'assolir el nivell d'altres països. Cada estudiant té una motivació diferent. Alguns tenen la necessitat d'aconseguir una bona comunicació amb els seus clients japonesos per a obtenir més èxit laboral. D'altres se senten fascinats per la cultura japonesa: la literatura, la gastronomia, la música, el cinema o les arts marcials. Així mateix, moltes persones estudien japonès per necessitat, per exemple, perquè tenen cònjuges japonesos o es traslladen al Japó per motius laborals.

Tanmateix, la realitat no és sempre com un espera. Per molta il·lusió i ganes que es tinguin, per a un estudiant europeu és una missió bastant complicada arribar a un nivell considerable en l'aprenentatge del japonès. Molts es queden en el camí. La llunyania, tant lingüística com cultural, fa que s'hagin d'enfrontar a moltes dificultats al llarg del seu estudi. Potser els estereotips i prejudicis que es tenen sobre la cultura i la llengua japoneses contribueixin encara més a obstaculitzar l'aprenentatge.

Per aquesta raó, en aquest mòdul volem presentar alguns temes d'interès sobre el japonès i el seu entorn sociocultural perquè es tingui una visió més àmplia de la llengua japonesa des de dos punts de vista: un de diacrònic (a través del temps) i un de sincrònic (en un moment de la història, el present).

És important tenir present que el japonès, com altres idiomes i els seus dialectes, té una llarga història de creació i desenvolupament lingüístic, i que en l'actualitat encara es troba en ple procés de canvis. El llenguatge, com els éssers humans, evoluciona amb el temps.

Igualment, l'estudi sincrònic (present) del japonès i de les seves varietats pot ajudar a comprendre la diversitat i la complexitat de l'idioma.

Al Japó hi ha un conegut proverbi, *ishi no uenimo sannan* (石の上にも三年), la traducció del qual seria 'aguantar tres anys sobre una pedra'. Significa que amb la paciència es pot aconseguir tot, així com la pedra s'escalfa després d'aguantar-hi tres anys asseguts al damunt. De ben segur en l'aprenentatge d'un idioma passa el mateix.

Objectius

Els objectius principals que ens proposem aconseguir en aquest mòdul són els següents:

- 1.** Aprendre trets principals de la llengua japonesa (fonètica, gramàtica, escriptura i ús) com a pas previ de l'aprenentatge del japonès.
- 2.** Adquirir alguns coneixements bàsics sobre les teories més importants entorn de l'origen del japonès per a entendre millor la diversitat cultural i lingüística de l'arxipèlag.
- 3.** Estudiar el desenvolupament històric del japonès per a saber que aquesta llengua és el producte de nombrosos contactes i assimilacions de les llengües que van arribar a l'arxipèlag al llarg dels segles.
- 4.** Descobrir la diversitat lingüística que hi ha al Japó. Analitzar els canvis històrics en relació amb la situació sociolingüística del japonès i dels seus dialectes. Conèixer els trets més bàsics i destacats d'alguns dels principals dialectes japonesos.
- 5.** Descobrir l'existència de les llengües minoritàries del Japó i conscienciar-nos sobre la protecció d'aquelles llengües en perill d'extinció.
- 6.** Conèixer la situació de l'ensenyament de la llengua japonesa per a estrangers, dins i fora del Japó. Comprendre la diversitat de perfils dels estudiants de japonès.

1. Breu introducció a la llengua japonesa

El japonès (*nihon-go* o *nippon-go* 日本語) està entre els 15 idiomes més parlats del món, amb una xifra estimada de 130.000.000 de parlants.

La immensa majoria d'aquests parlants viuen al Japó (aproximadament, uns 127.897.000 segons les dades de 2008). Fora del Japó, aquesta llengua es parla en alguns països llatinoamericans, com el Brasil, el Perú o l'Argentina, on van arribar fa gairebé un segle milers d'immigrants japonesos. Lamentablement, molts dels descendents de segona i tercera generació ja no parlen japonès o ho fan amb molta dificultat. Així mateix, encara hi ha força gent gran d'algunes zones d'Àsia, antigues colònies japoneses durant la Segona Guerra Mundial, com Taiwan i Corea, que saben parlar japonès. Això es deu a la política lingüística portada a terme durant l'etapa del militarisme japonès al llarg de la primera meitat del segle XX, en què el japonès va ser imposat a la població local per les tropes ocupants.

A continuació, i a tall d'introducció, repassarem algunes característiques bàsiques de la llengua japonesa que contribuiran a facilitar-ne l'aprenentatge, més endavant, a les persones que no tenen coneixements previs de japonès.

Fonètica

Fonèticament, en el sistema vocàlic, el japonès s'assembla a l'espanyol: té cinc vocals, /a/, /i/, /u/, /e/, /o/, molt similars a les vocals espanyoles. No obstant això, la vocal /u/ japonesa a final de paraula és deslabialitzada, /w/ en alguns dialectes i, en general, en el japonès estàndard. Això vol dir que gairebé no se sent en pronunciar-la. El nombre de consonants japoneses és reduït en comparació amb altres llengües. Pràcticament totes les síl·labes del japonès contenen una vocal. L'única excepció és la /n/, que com veureu més endavant, té un "estatus" lleugerament diferent.

L'accentuació del japonès no parteix del canvi d'intensitat com, per exemple, en el català i el castellà (en què hi ha síl·labes àtones i síl·labes tòniques). Les variacions són en el to, que pot ser ascendent, descendent o neutre.

Una mateixa paraula pot tenir dos significats diferents en funció de la tonalitat. Per exemple, la paraula *kaki* vol dir, entre altres coses, 'ostra' i 'tanca'. El

L'origen de la llengua japonesa...

... encara no ha estat determinat pels filòlegs, encara que el japonès té semblances amb les llengües uraloaltaiques i les malaiopolinèsies. Aprofundirem en aquest tema en el subapartat 2.2 d'aquest mòdul.

El concepte mora

En fonètica, la mora és una unitat per a mesurar la durada d'una síl·laba. És un terme que prové del llatí i es feia servir en la mètrica llatina per a mesurar la poesia, en què hi havia síl·labes llargues (de dues mores) i síl·labes curtes (una mora). En la immensa majoria de llengües indoeuropees la mora i la síl·laba són termes que es confonen. En el japonès, la mora és la unitat rítmica bàsica.

to és el que el marca la diferència. La pronúncia de les paraules varia sovint entre dialectes i pot ser confusa per als parlants no nadius, ja que no existeix un accent ortogràfic que ho marqui.

Hi ha, tanmateix, diccionaris en què es detalla la pronúncia dels termes, sobretot en l'estàndard de Tòquio. A banda de l'accentuació, és important recordar que en japonès, la divisió fonètica es fa en *mores* i no en síl·labes. Fixeu-vos en les paraules següents:

東京 (とうきょう)

to-o-kyo-o 4 *mores*

too.kyoo 2 síl·labes

アマゾン

a-ma-zo-n 4 *mores*

a.ma.zon 3 síl·labes

Separat amb un guió, hi ha les *mores* de les paraules en japonès. La paraula *Tōkyō*, que conté dues vocals llargues, té quatre *mores*, però en una divisió per síl·labes (marcades amb un punt) en sortirien dues. El mateix passa amb la paraula *amazon*, que està formada per quatre *mores*, ja que el so final té la mateix durada que els altres tres. Tanmateix, si comptem les síl·labes, només ens en surten tres.

Esriptura

El japonès és també conegut pel seu complex sistema d'escriptures: *hiragana* (ひらがな), *katakana* (カタカナ) i *kanji* (漢字).

Abans de l'arribada de l'escriptura xinesa al segle IV, el japonès no havia desenvolupat un sistema autòcton d'escriptura. Va ser a partir del segle VI, amb la introducció del budisme al Japó a través de textos escrits en xinès, que va començar realment la influència de l'escriptura xinesa a l'arxipèlag. A partir d'aquell moment es va fer servir el sistema xinès per a transcriure el japonès de l'època. Tanmateix, aquest sistema d'escriptura no adequava a l'estructura gramatical japonesa. Per aquesta raó, els japonesos es van acabar desenvolupant síl·labaris propis.

Al segle IX els japonesos van inventar dos sistemes d'escriptura síl·làbica, el *hiragana* i el *katakana*, a partir de la modificació de diversos pictogrames xinesos. Tots dos són síl·labaris amb el mateix ventall de sons, però tenen finalitats diferents: a grans trets, el *hiragana* serveix, avui en dia, per a transcriure noms i paraules japonesos i el *katakana* s'utilitza per a transcriure noms i paraules estrangeres. També hi ha un sistema de transcripció del japonès a l'alfabet llatí, anomenat *rōma-ji*.

Gramàtica

Tipològicament, el japonès pertany al grup de **llengües aglutinants**, igual que el coreà, el mongol, l'hongarès o el turc.

Tipus de llengües

- **Llengua aglutinant:** aquella en què les paraules es formen unint morfemes. Es tracta d'un tipus en què, a una arrel fixa, s'hi uneixen afixos que en modifiquen o en precisen el sentit.
- **Llengua aïllant** (analítica): els seus elements lèxics i gramaticals són paraules aïllades les unes de les altres, com en el cas del xinès i del vietnamita.
- **Llengua flexiva:** es caracteritza per incloure molta informació en sufixos o prefixos, mitjançant la flexió d'algunes paraules, com en el cas de l'espanyol o del català.

Amb la flexió dels verbs japonesos no podem indicar ni la persona ni el nombre, a diferència dels verbs catalans. Tanmateix, amb un ric sistema d'afixos, podem modificar l'aspecte i marcar elements com l'afirmació, la negació, la interrogació, la cortesia, el temps verbals, l'obligació, el permís, el desig, etc.

書きます	<i>kakimasu</i>	Escric (afirmació)
書きません	<i>kakimasen</i>	No escric (negació)
書きますか	<i>kakimasuka</i>	Escris? (interrogació)
書きたい	<i>kakitai</i>	Vull escriure (desig)

Sintàcticament, el japonès pertany al **grup de llengües amb estructura SOV (subjecte-objecte-verb)**, com moltes llengües altaiques, per la qual cosa és molt difícil saber si una frase és afirmativa o negativa fins que no s'arriba al final. Tanmateix, en la llengua parlada, el japonès té una certa llibertat d'ordre de les paraules.

Afirmació:	Watashi	wa	tegami	o	kakimasu
	私	は	手紙	を	書きます。
	S		O		V
	Jo		carta		escric
Negació:	Watashi	wa	tegami	o	kakimasen
	私	は	手紙	を	書きません。
	S		O		V
	Jo		carta		no escric

Un altre tret distintiu del japonès és la inexistència de gènere gramatical i de nombre, com queda reflectit en l'esquema següent. En japonès, tampoc no existeix l'article.

cotxe	petit		cotxes	petits
<i>chiisai</i>	<i>kuruma</i>		<i>chiisai</i>	<i>kuruma</i>
(petit)	(cotxe)		(petits)	(cotxes)
ちいさい	くるま	=	ちいさい	くるま
casa	petita		cases	petites
<i>chiisai</i>	<i>ie</i>		<i>chiisai</i>	<i>ie</i>
(petita)	(casa)		(petites)	(cases)
ちいさい	いえ	=	ちいさい	いえ

Quant al nombre gramatical, en japonès, per a numerar, s'empren sovint "comptadors" o partícules numerals auxiliars. Segons la naturalesa dels objectes que es numeren, es fa servir el sufix numeral corresponent. En aquest sentit és diferent de l'espanyol o català, que no tenen necessitat de comptadors numerals, sinó que en tenen prou amb el morfema de nombre que segueix el substantiu o la unitat de mesura de què es tracta. A continuació presentem algunes partícules auxiliars numerals del japonès:

枚 *mai* Comptador numeral de coses planes o laminades (folis, bitllets, etc.):

一枚 (*ichimai*) 二枚 (*nimai*) 三枚 (*sanmai*)...
(un foli, dos folis, tres folis...)

個 *ko* Comptador numeral d'objectes petits (mandarines, donuts, etc.):

一個 (*ikko*) 二個 (*niko*) 三個 (*sanko*) ...
(una mandarina, dues mandarines, tres mandarines...)

Ús

Una de les característiques pròpies del japonès és l'existència de nombrosos registres i varietats socials de la llengua, segons l'edat, la professió, la procedència, el gènere, etc., de qui el parla.

Encara que en català hi ha pronoms de cortesia (*vostè*, *vostès*) i tractaments de respecte que s'anteposen als cognoms o noms (*senyor/a*, *dom/donya*), no existeix un llenguatge honorífic tan desenvolupat com podem veure en japonès. En aquesta llengua les categories gramaticals (verbs, adjectius, substantius, pronoms, etc.) tenen formes de cortesia que es manifesten de dues maneres diferents: la lloança cap a l'interlocutor (*sonkei-go*) i l'enaltiment indirecte dels altres mitjançant la humiliació d'un mateix (*kenjō-go*), com assenyala Ruth Benedict:

"Cada salutació, cada contacte personal, ha d'indicar el tipus i el grau de la distància social que hi ha entre uns i altres. Quan una persona diu a una altra «menja» o «seguí», fa servir paraules diferents si s'adreça a un familiar, si parla a un inferior, o a un superior. Hi ha un «tu» o un «vostè» diferent que cal emprar en cada cas, i els verbs prenen formes distintes per a cadascun d'ells."

Ruth Benedict (1974). *El crisantemo y la espada* (1a. ed. 1946).

El keigo

El *keigo* és un complex sistema de llengua honorífic, emprat segons l'edat i la classe social, que representa una manera especial de mostrar el sentiment de cortesia cap als altres (sobretot els superiors i els desconeguts).

També existeixen variants segons l'edat del parlant i del gènere. El gènere és un factor que marca la diferència, no solament en el sistema gramatical, sinó també en l'acte de parla en si mateix. En el context japonès, se sol afirmar que les dones empen una llengua més acurada i elegant que els homes.

El gènere en la llengua japonesa

La diferenciació de dos estils de llengua sobre la base del gènere del parlant es remunta a temps molt antics, però va ser en l'era Edo (1603-1868) quan es va incrementar aquesta diferència, per la difusió de l'ensenyament femení marcat pel confucianisme, que estava encaminat a què complissin el paper de filles, esposes i mares.

A partir de l'era Meiji (1868-1912) es van començar a utilitzar alguns sufixos, com *dawa* o *teyo*, que es col·loquen al final de la frase per a mostrar feminitat.

El japonès escrit mostra, millor que el japonès parlat, la diferència que hi ha entre gèneres, ja que en un text escrit per un home se sol trobar una presència més gran de *kanji* i el seu discurs és més rígid. S'ha de recordar que antigament els caràcters xinesos tenien certa connotació oficial perquè s'utilitzaven preferiblement en documents administratius o en codis legals. En canvi, el text escrit per una dona acostuma a ser ric en expressions més moderades i tendeix a limitar l'ús de *kanji* perquè la impressió de la seva escriptura sigui menys rígida. Aquesta característica facilita distingir el gènere de la persona que ha escrit un text.

Tanmateix, en l'actualitat la diferència de gènere en la llengua parlada està disminuint per diversos motius, com l'avenç de la dona en la societat en general.

Comunicació

Cada cultura té un codi d'expressió diferent, tant verbal com no verbal. Els japonesos tenen molta cura a l'hora d'iniciar una discussió amb els altres, ja que l'acte de parlar funciona per a mantenir l'harmonia entre les persones. Per això, quan hi ha algun problema, solen intentar solucionar l'assumpte indirectament i pacíficament (per exemple, en forma de suggeriment, etc.), de manera que ningú no se senti ofès.

El significat del silenci

En el context japonès el silenci i la pausa no tenen sentit negatiu. És un acte normal i fins i tot a l'escola s'ensenya a escoltar en silenci quan algú parla. Així mateix, el silenci funciona com un codi per a marcar el torn de la paraula en una conversa. En el discurs japonès, s'intueix el canvi de torn de paraula a través d'un espai de temps de silenci. Si es veu que no hi ha ningú que vulgui prendre la paraula, sobretot els superiors, llavors parla una altra persona.

Hi ha molts estrangers que es queixen de la dificultat de comprendre el que vol dir vertaderament un japonès. Aquesta manera d'expressar-se poc clara i indirecta és una de les característiques de la comunicació japonesa. Potser és per a no ferir la sensibilitat de l'interlocutor. Ser directe, sia en la conducta o en la parla, es considera ordinari i una mostra de falta d'educació.

Hi ha molta diferència en l'espai interpersonal entre una societat en què les persones s'estrenyen la mà o es besen en saludar-se i una altra en la qual es fan reverències quan es troben amb algun conegut. Els japonesos, que per a saludar-se solen fer una reverència, se senten incòmodes si algú s'acosta massa. Això té a veure amb la distància personal que es manté davant una altra persona i que és una manera de respectar la intimitat personal dels altres.

El fet de no abraçar-se no vol dir que els japonesos siguin insensibles. Es tracta, senzillament, d'una altra manera de comunicar-se.

Salutacions

En la societat japonesa no es fan petons per a saludar-se (excepte entre la parella, encara que rares vegades es veu en públic). Hi ha una altra manera de demostrar afecte cap als altres: per mitjà de paraules o d'un simple somriure.

2. L'origen i el desenvolupament de la llengua japonesa

Volem mostrar el nostre sincer agraïment a David Martínez Robles per permetre'ns utilitzar el seu text sobre la família lingüística d'Àsia, que correspon a l'inici d'aquest apartat fins al final del subapartat 2.1 d'aquest mòdul.

Abans d'endinsar-nos en l'origen de la llengua japonesa, recordarem algunes dades relacionades amb el concepte de *família lingüística* i descriurem breument les famílies lingüístiques de l'Àsia oriental.

La noció de **família lingüística** neix cap a final del segle XVIII entorn d'una constatació: el fet que algunes llengües presenten entre elles determinades semblances, tant si són lèxiques, morfològiques, sintàctiques com fonètiques. I s'estructura entorn d'una hipòtesi: que aquestes semblances i característiques compartides s'han d'atribuir a un avantpassat comú. Aquesta és la base de la definició habitual del concepte.

Quan parlem de grans famílies lingüístiques s'ha de fer amb un cert grau de prudència, ja que ens basem, en alguns moments, en suposicions subjectes a revisió constant. Tant a l'Àsia oriental com en qualsevol altre lloc del món, hi ha hagut molts casos de filiació errònia de llengües. Hi ha moltes llengües que, malgrat que comparteixen un gran nombre de característiques comunes en l'àmbit fonològic, morfològic i sintàctic, no pertanyen a una mateixa família lingüística, fins i tot quan es tracta de llengües que conviuen en una mateixa àrea geogràfica. És el cas, per exemple, del xinès, el vietnamita i el tai.

La genealogia de les llengües, tant a Àsia com en qualsevol altra part del món, ens ofereix una visió només aproximada de la història lingüística de cada una de les àrees que pretén analitzar. Les distincions i els límits entre dialectes, llengües, subgrups, grups, branques i famílies lingüístiques no són quantificables matemàticament; a més, tampoc no és fàcil delimitar-ne l'extensió geogràfica, i més tenint en compte que, en el cas de l'Àsia oriental, les fronteres lingüístiques rarament coincideixen amb les fronteres polítiques.

El fet que dues llengües pertanyin a una mateixa família només ens indica que comparteixen un mateix avantpassat, malgrat que en molts casos aquest pugui ser tan llunyà que la vinculació entre les llengües no sigui evident en una anàlisi superficial.

D'altra banda, un mateix grup lingüístic es pot dividir en moltes ramificacions de diferents nivells, en les quals poden conviure llengües que aparentment no tenen cap vinculació directa entre elles amb d'altres que presenten una filiació molt més evident entre elles.

Família lingüística

Una família lingüística és un conjunt de llengües emparentades que, suposadament, segons es dedueix de determinades característiques compartides, descendeixen d'un origen comú. Sovint es divideixen en subfamílies, branques i grups.

El cas de l'arbre de les llengües sinotibetanes és bastant explícit. El primer gran subgrup d'aquesta família és el de les llengües xineses, format pels dialectes xinesos, estretament vinculats entre ells. En canvi, l'altre gran subgrup de la família, el de les llengües tibetobirmanes, no només inclou diferents subgrups, la majoria novament ramificats, amb més de tres-centes llengües, sinó que a més s'estén per una regió on és impossible establir cap tipus d'unitat ètnica, política o cultural.

2.1. Llengües i famílies lingüístiques de l'Àsia oriental

Geografia de les llengües de l'Àsia oriental

A l'Extrem Orient podem distingir, per la seva distribució geogràfica, les àrees lingüístiques següents:

a) Al **nord**, des del Pamir fins al Pacífic, hi ha diferents llengües altaiques, com ara les llengües túrquiques, les mongoles i les tungús, la majoria arribades de regions situades més a l'oest. A més, hi ha diferents llengües d'origen dubtós, com el coreà o el japonès, que algunes classificacions situen també dins la família de les llengües altaiques.

b) A la **zona central, est i sud** de la Xina es parlen majoritàriament les llengües xineses (els dialectes del xinès), pertanyents a la família sinotibetana. A la zona sud-oest trobem diferents llengües tibetanes i tangut-qiang, grups també inclosos en la genealogia de la família sinotibetana.

c) Al sud de la Xina, a les províncies properes als països del sud-est d'Àsia, hi ha una diversitat ètnica i lingüística extraordinària. Hi conviuen llengües d'origens molt diferents com llengües de les famílies sinotibetana, daica, miao-yao (també denominada *hmong-mien*) i austroasiàtica, algunes de les quals, com el yi (tibetobirmana) o el zhuang (tai), són parlades per diversos milions de persones, i d'altres, en canvi, amb prou feines arriben a tenir uns quants milers de parlants. A més, a l'illa de Taiwan trobem llengües austronèsies, que enllacen amb les parlades a zones del sud-est asiàtic.

Famílies lingüístiques

Així doncs, amb més o menys presència a l'Àsia oriental, hem de distingir les següents famílies lingüístiques:

a) **Altaica**. Dins d'aquest grup trobem les llengües mongoles, les tungús (amb el manxú i el ja desaparegut jürchen) i les túrquiques (l'uigur i el kazak), totes parlades a la República Popular de la Xina. Les túrquiques (sobretot l'uigur) són les que tenen un nombre més elevat de parlants, seguides de les llengües mongoles. Del grup tungú, en canvi, només en queden uns quants milers

(malgrat que les minories ètniques que representen aquest grup comptabilitzen més de quatre milions de persones).

b) Coreà. Es tracta d'una llengua de filiació molt dubtosa, encara que alguns lingüistes la consideren propera a les llengües altaïques. Es parla a tota la península de Corea, amb aproximadament seixanta milions de parlants, als quals s'han d'afegir pràcticament dos milions de coreans xinesos (principalment a les províncies xineses de Liaoning, Heilongjiang i Jilin), molt actius des del punt de vista lingüístic (en els àmbits de l'ensenyament i les publicacions). També trobem coreans al Japó i a Rússia, però representen xifres menys significatives.

c) Sinotibetana. És una família molt heterogènia, amb uns quants centenars de llengües diferents, que s'estén més al sud que les anteriors. És la que reuneix més parlants de tot el món. Hi destaquen el xinès com a grup propi, el més parlat de tot el món, que ocupa tota la meitat est de la Xina; les llengües tibetobirmanes, que inclouen totes les llengües de l'Himàlaia, com el tibetà o el bai; les llengües lolobirmanes, como el naxi; o les tagut-qiang, amb el qiang com a màxim representant.

d) Daica. Família que abraça principalment zones del sud de la Xina i el Vietnam. A la Xina hi ha uns setze milions de parlants de llengües d'aquesta família, la més estesa de les quals és la llengua de la minoria zhuang. També pertanyen a aquest grup altres llengües de més al sud com el laosià o el tailandès.

e) Miao-yao (o hmong-mien). Família que s'estén des de l'Índia fins al Vietnam. Dins l'Àsia oriental, certes minories de les províncies del sud de la Xina parlen algunes de les denominades llengües mon-khmer, pertanyents a aquest grup, malgrat que el nombre de parlants és poc significatiu ja que acumulen en total aproximadament mig milió de parlants. Més al sud, s'ha de destacar que tant el khmer (o cambotjà) com el vietnamita són llengües d'aquest grup.

f) Austronèsia. Prop de vint llengües d'aquesta família es parlen entre les minories aborígens de l'illa de Taiwan, sobretot a les zones muntanyoses del centre de l'illa. Altres llengües austronèsies que es troben en zones més meridionals són el malai, l'indonesi o el tagal.

Aquesta classificació, tanmateix, no reflecteix la realitat lingüísticogeogràfica de l'Àsia oriental, ja que existeixen moltes regions en les quals, convivint amb la llengua predominant, hi ha altres llengües en circumstàncies molt diferents, tant pel que fa al seu grau de reconeixement oficial com per la seva situació sociolingüística.

De fet, el bilingüisme i la **diglòssia** són fenòmens molt freqüents en moltes àrees de l'Àsia oriental. La raó és que, al marge de Corea i en cert grau del Japó, les fronteres dels països de l'Extrem Orient no coincideixen amb les de les diferents zones lingüístiques, i en la majoria dels casos les divisions provincials tampoc no ens servirien.

2.2. L'origen de la llengua japonesa

D'on vénen els japonesos? Què significa ser japonès? Quin és l'origen de la llengua japonesa? L'origen de l'ètnia japonesa (日本人起源論 *Nihonjin kigenron*), les teories sobre els japonesos i l'origen de la seva llengua són un dels temes més recurrents en l'obra de molts escriptors i estudiosos japonesos. S'han publicat i venut nombrosos llibres relacionats amb aquestes qüestions i alguns d'ells han arribat a convertir-se en *best-sellers*. Potser per a un estranger resulta una mica estrany aquesta passió obsessiva que tenen els japonesos per trobar alguna explicació respecte a la seva existència.

El cert és que parlar de l'origen de la llengua japonesa és parlar d'una llarga història de debats i investigacions que lamentablement encara no han ofert una teoria concloent i acceptada per tothom, igual com ocorre en les polèmiques sobre l'origen de l'ètnia japonesa.

Malgrat que hi ha nombrosos debats i que han aparegut noves teories sobre el tema, molts estudiosos escullen el terme de *llengua d'origen desconegut* o **llengua aïllada** en referir-se a l'idioma japonès perquè no poden determinar-ne la família lingüística amb exactitud. A més, aquest tipus de debats acaben per polititzar-se, fet que dificulta encara més arribar a alguna conclusió.

No obstant això, és convenient que els estudiants de japonès com a llengua estrangera tinguin alguns coneixements bàsics respecte a les teories més importants sobre l'origen del japonès per a entendre millor la diversitat cultural i lingüística de l'arxipèlag. Aquests debats mostren una gran varietat, que dista molt de l'estereotip que es té sobre el poble japonès i la seva llengua, és a dir, la seva uniformitat.

La recerca del seu origen. És el japonès una llengua "òrfena"?

Com hem vist en les pàgines anteriors, a final del segle XVIII va aparèixer la noció de família lingüística gràcies al mètode comparatiu.

La reconstrucció de l'indoeuropeu

William Jones, filòleg, jurista i estudiós de l'Índia antiga, va tenir una idea excel·lent. A través de la seva recerca de camp i les lectures de textos en sànscrit es va adonar de la semblança entre el sànscrit, el llatí, el persa i el grec clàssic, idea que el va impulsar a pensar

Diglòssia

Situació en la qual dues llengües o varietats lingüístiques en contacte són usades pels parlants en una distribució funcional complementària. Aquest és, per exemple, el cas del xinès estàndard, utilitzat en tot el que podríem definir com l'àmbit formal (els mitjans de comunicació, l'ensenyament, l'administració) i els dialectes locals, restringits més a l'àmbit familiar, no formal.

Lectura recomanada

Morita Akio, Ishihara Shintarō (1989). *"Nō" to ieru Nihon: shin Nichibei kankei no hōsaku* [El Japó que sap dir No]. Tòquio: Kobunsha [versió en anglès: Ishihara Shintarō (1991). *The Japan That Can Say No: Why Japan Will Be First Among Equals*. Nova York: Simon and Schuster].

Doi Takeo. *Amae no kōzō* [Anatomia de dependència] [versió en anglès: Doi Takeo (2001). *The anatomy of dependence*. Tòquio: Kodansha International].

Befu Harumi (2001). *Hegemony of homogeneity*. Melbourne: Trans Pacific Press.

que aquestes llengües havien derivat d'una llengua més antiga. Gràcies a l'esforç del britànic i d'altres estudiosos en la recerca de semblances fonètiques i lèxiques entre aquestes llengües, es va reconstruir l'indoeuropeu, avantpassat comú de moltes llengües d'Europa i de l'oest d'Àsia. A partir d'aquests estudis es van poder classificar prop de 150 llengües que pertanyien a la família indoeuropea.

En pocs anys aquest nou mètode d'investigació lingüística va tenir una gran influència en el panorama acadèmic japonès de llavors per a determinar l'origen de la llengua japonesa. Resulta curiós saber que els qui van començar a manifestar interès per aquest tema van ser europeus. Els mateixos japonesos van trigar una mica a posar en pràctica aquesta investigació lingüística. Malgrat el seu endarreriment, a partir de mitjan era Meiji (1868-1912) van començar a aparèixer les primeres teories sobre la genealogia de la llengua japonesa, que podem agrupar en els grans grups següents:

1. Pertinença a les llengües del nord-est d'Àsia
  - Llengua uralaltaica
  - El japonès i el coreà antic
2. Pertinença a les llengües del sud-est d'Àsia i del Pacífic
  - Llengua austronèsia (malaiopolinèsia)
  - Llengua tibetobirmana
3. El japonès com una llengua mixta
4. Altres teories
  - Llengua dravídica (com l'idioma tàmil)

2.2.1. La pertinença a les llengües del nord-est d'Àsia

Fins a mitjan segle XX, la teoria de l'origen altaic va ser la hipòtesi més acceptada pels investigadors de la genealogia de la llengua japonesa.

I per això la seva influència ha estat molt gran. Encara que en els darrers anys han sorgit noves investigacions i teories sobre la genealogia de la llengua japonesa, la teoria de l'origen altaic encara continua apareixent com una cosa inqüestionable en les pàgines de nombrosos llibres dirigits al gran públic, per la qual cosa molts japonesos creuen que el seu idioma va derivar de les llengües uralaltaiques.

Fujioka Katsuji (1872-1935), lingüista i professor de la Universitat de Tòquio, va establir el 1908 una llista de les característiques gramaticals comunes entre la llengua japonesa i les llengües uralaltaiques. Aquest investigador va explicar que el japonès té tretze de les catorze característiques gramaticals que presenten les llengües uralaltaiques, com l'aversion a la duplicació consonàntica i l'absència del so consonàntic [r] al començament de paraula (en el cas del japonès antic), l'absència de gènere gramatical i d'article, la flexió verbal per addició a l'arrel, etc. El punt dèbil d'aquesta teoria seria la impossibilitat d'oferir alguna correlació fonològica entre elles.

D'altra banda, molts estudiosos s'han esforçat a demostrar que el japonès i el coreà pertanyen a la mateixa família lingüística. L'interès per aquest tema ha estat gran entre estudiosos japonesos al llarg de la història, però va ser a partir de final del segle XIX quan es van començar a realitzar, sistemàticament, estudis de lingüística comparada entre aquestes dues llengües.

William George Aston (1841-1911), diplomàtic britànic i, aleshores, un dels especialistes en el Japó més reconeguts del món, va realitzar un estudi titulat "Investigació comparativa entre el japonès i el coreà". Arran d'aquest treball, molts estudiosos japonesos van començar a mostrar interès en aquest tema. Per exemple Shiratori Kurakichi (1865-1942), especialista en història de l'Àsia oriental, va demostrar algunes semblances fonètiques entre el coreà i el japonès antic en la seva investigació "Comparació entre la llengua antiga japonesa i el coreà" el 1898. El lingüista Kanazawa Shōzaburō (1872-1967) va seguir els passos de Shiratori i el 1910 va presentar el resultat de la seva investigació "La teoria del mateix origen entre el japonès i el coreà", en la qual havia comparat 150 elements de les dues llengües emprant el mètode comparatiu. Shiratori va concloure que totes dues llengües tenen moltes característiques comunes, especialment des del punt de vista gramatical, concretament en els pronoms personals i demostratius.

2.2.2. La pertinença a les llengües del sud-est d'Àsia i del Pacífic

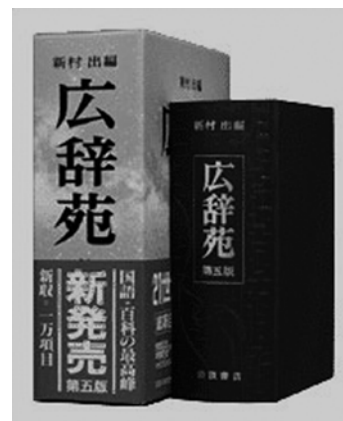
Malgrat les nombroses investigacions que intentaven vincular el japonès amb les llengües del nord-est d'Àsia, a poc a poc van aparèixer alguns investigadors que van mostrar els seus dubtes sobre la credibilitat de la teoria de l'origen uraloaltaic de la llengua japonesa per la falta de proves raonables que poguessin demostrar correlacions fonològiques entre elles.

Shinmura Izuru va ser un dels primers investigadors que van prestar atenció a les llengües del sud-est d'Àsia i del Pacífic. Partint de les teories de Fujioka i Kanazawa, Shinmura va pensar que era una actitud equivocada no donar rellevància al tema de les semblances lingüístiques entre el japonès, el coreà i les llengües uraloaltaiques, encara que les característiques comunes entre elles estiguessin lluny de ser una coincidència casual. I va arribar a opinar que la llengua japonesa va derivar de l'avantpassat comú de les llengües uraloaltaiques, el coreà i el japonès en temps remots i que posteriorment la llengua japonesa va entrar en contacte amb les llengües del sud-est d'Àsia i del Pacífic.

Durant la dècada de 1920, es van realitzar algunes investigacions que van donar suport a la teoria de l'origen malaiopolinesi. Per exemple, el 1927 Horioka Bunkichi va apuntar aquesta teoria en el seu llibre *Investigació sobre l'ètnia japonesa i les austronèsies*. Un any després, Matsumoto Nobuhiro, especialista en

L'origen coreà del vocable wata

Va ser Arai Hakuseki (1657-1725), famós estudiós del confucianisme en l'era Edo, qui va assenyalar que l'origen del vocable japonès *wata* ('mar') provenia del coreà antic, a principi del segle XVIII.

Shinmura Izuru (1876-1967)

Aquest lingüista japonès, professor de la Universitat de Kioto i també conegut com a editor del famós diccionari japonès *Kōjien* 広辞苑, va presentar una nova teoria sobre l'origen de la llengua japonesa.

antropologia, després d'assenyalar l'existència de característiques comunes entre l'ètnia japonesa i les austronèsies, va publicar un estudi comparatiu titulat "El japonès i les llengües austronèsies", on Matsumoto va analitzar prop de 100 exemples de paraules d'aquestes llengües. Tanmateix, no va arribar a afirmar clarament la teoria de l'origen austronesi de la llengua japonesa.

D'altra banda, la semblança amb la llengua tibetobirmana es va començar a discutir a partir de la dècada de 1970. Nishida Tatsuo va realitzar un estudi comparatiu entre el japonès i el tibetà. El 1976 va presentar el resultat de la seva investigació, "Buscant la genealogia del japonès: el japonès i la llengua tibetobirmana", en el qual va mostrar 36 correlacions fonològiques. Partint de la investigació feta per l'equip de George Grierson sobre les llengües de l'Índia (*Linguistic Survey of India*, Calcuta, 1903-1928), també es van trobar nombroses semblances en el lèxic referit al cos humà entre el japonès antic i les llengües birmanes, sobretot amb el bodo. Per exemple, en japonès antic *llengua* es deia *sita*, mentre que en bodo és *sila*. També la paraula *ull* té semblances: *mē* (japonès antic) i *mēgan* (bodo); o *boca*, *kuchi* i *khūgā*.

2.2.3. El japonès com una llengua mixta (*Konsei-go*)

Com hem vist fins ara, a partir de l'entrada en l'era Showa (1926-1989), van aparèixer una sèrie d'investigacions en què s'afirmava l'existència d'una semblança entre el japonès i les llengües malaiopolinèsies. Molts investigadors van apuntar la possibilitat d'oferir una resposta alternativa sobre l'origen del japonès combinant aquesta nova línia d'investigació amb la teoria de l'origen uraloaltaic per a oferir una explicació més raonable. Al mateix temps, l'objectiu de la investigació va passar d'indagar la genealogia del japonès a analitzar-ne el procés de creació.

Sens dubte, va ser el lingüista japonès Murayama Shichirō (1908-1995) qui va influir més en el desenvolupament d'aquesta nova teoria lingüística. Murayama va defensar la teoria de l'origen altaic del japonès fins a conèixer les investigacions del rus Ievgueni Dmitrievitx Polivano, el qual va proposar per primera vegada la teoria del japonès com una mescla de les llengües austronèsies i les llengües uraloaltaiques. A partir de llavors, l'investigador japonès es va interessar per la comparació entre el japonès i les llengües malaiopolinèsies, ja que era conscient de la limitació de la teoria de l'origen uraloaltaic per la falta de correlacions fonològiques. El 1971, en la seva investigació titulada "La teoria de la genealogia del japonès", va suggerir que la llengua japonesa és una barreja de les llengües uraloaltaiques i les malaiopolinèsies.

Vegem a continuació els grans trets de la seva teoria:

a) Creu que no es pot explicar l'origen del japonès simplement triant una de les teories existents: la de l'origen uraloaltaic o la de l'origen malaiopolinesi.

Lectura complementària

Sobre la teoria de l'origen malaiopolinesi del japonès d'Horioka Bunkichi, es pot consultar l'obra següent:

Horioka Bunkichi (1927). *Nihon oyobi hantaiheyō minzoku no kenkyū* [Investigació sobre l'ètnia japonesa i les austronèsies]. Tòquio: Fuzanbou.

Bodo

Comunitat ètnica i lingüística establerta al nord-est de l'Índia.

b) Considera que la creació de la llengua japonesa està basada en les llengües uraloaltaiques i les malaiopolinèsies.

c) Respecte a l'ordre d'arribada, defensa que en temps remots, les llengües malaiopolinèsies van ser les que van arribar a l'arxipèlag japonès en primer lloc. Després d'experimentar alguns canvis fonològics, aquestes llengües van entrar en contacte amb les llengües uraloaltaiques a l'arxipèlag i, finalment, ambdues llengües es van barrejar i es van anar transformant a poc a poc en el japonès antic.

S'ha d'assenyalar que hi ha especialistes que mostren algunes diferències d'opinió, encara que estan d'acord en general amb aquesta teoria. Per exemple, el lingüista Kawamoto Takao opina que, a l'arxipèlag japonès, primer van entrar les llengües uraloaltaiques i després les malaiopolinèsies.

2.2.4. Altres teories sobre l'origen de la llengua japonesa

Per acabar, també és important assenyalar l'existència d'altres teories sobre l'origen de la llengua japonesa, encara que la majoria manquen d'objectivitat científica.

Una de les més conegudes és la teoria del lingüista japonès Ōno Susumu (1919-2008), que va dedicar molts anys a investigar sobre la genealogia de la llengua japonesa i que va vincular el japonès amb l'idioma tàmil, que pertany a les llengües dravídiques i que es parla principalment a la zona sud de l'Índia i a Sri Lanka. A més, Ōno va afirmar en el seu llibre *La formació de la llengua japonesa*, publicat l'any 2000, que el japonès és una llengua criolla del tàmil. Malgrat que Ōno no va comptar amb el reconeixement de bona part de la comunitat acadèmica, la seva feina com a lingüista va arribar al gran públic. Cal destacar les seves edicions, fetes amb Takai Ichinosuke i Gomi Tomohide, de dues de les gran obres de la literatura japonesa, el *Nihonshoki* i el *Man'yōshū*.

En resum, al llarg d'aquest subapartat hem comprovat com n'és de difícil és determinar l'origen de la llengua japonesa; i ho continuarà essent durant molt de temps. Alhora, hem vist com desperta l'interès de moltes persones perquè es tracta d'un tema misteriós. És un tema apassionant no només per a lingüistes, sinó també per a molts investigadors d'altres camps, com l'antropologia, l'etnologia o la història.

Per a poder determinar l'origen del japonès de manera més eficaç, s'espera una major col·laboració interdisciplinària, sobretot amb nous estudis sobre genètica, paleontologia i biologia en general, ja que ajudarien a determinar l'origen de l'ètnia japonesa, un tema que també pot oferir pistes per trobar l'origen de la llengua japonesa.

Lectura complementària

Ōno Susumu (2000).
Nihongo no keisei [La formació de la llengua japonesa].
Tòquio: Iwanami Shoten.

2.3. El desenvolupament històric de la llengua japonesa

Si observem la teoria de l'origen mixt del japonès, podem apreciar com la llengua japonesa és producte de nombrosos contactes i de l'assimilació de les llengües que han anat arribant a l'arxipèlag al llarg de la seva història. Això representa un element destacat de la cultura japonesa i que podem trobar encara avui en dia: la seva habilitat per a extreure elements d'altres cultures i adaptar-los a les necessitats i especificitats japoneses. Tampoc no es pot oblidar que la ubicació geogràfica insular del Japó, és a dir, el fet d'estar envoltat per mar, afavoreix, al mateix temps, l'aïllament i aquesta trobada cultural.

Per a comprendre millor aquest flux continu de contactes amb d'altres cultures, podem establir les següents quatre rutes principals d'intercanvi:

1) Des de temps remots, per la **ruta de Sakhalín** van arribar a la península japonesa molts homes i dones procedents de diferents zones de Sibèria que es van instal·lar finalment a l'illa de Hokkaidō. Es creu que aquestes persones van portar al Japó les llengües uraloaltaiques. La majoria d'ells pertanyien a alguna branca de l'ètnia mongoloide i tenien ulls grans, llavis gruixuts i un cos robust i pelut. Després de barrejar-se amb altres habitants de la península, arribats del sud, aquests pobladors es van convertir en el que actualment coneixem com *Jōmon-jin* (縄文人): els primers pobladors de l'arxipèlag, que vivien de la caça, la pesca i la recol·lecció, ja que no dominaven cap tècnica de cultiu.

2) Un altre punt d'arribada va ser a través de la península coreana, que passava per l'estret de Tsushima, que separa el Japó i Corea. Des de l'antiguitat van arribar per aquesta ruta cultures i persones procedents de la Xina i Corea a la zona nord de l'illa de Kyūshū (*Kita-Kyūshū*). La **ruta per Corea** ha estat molt important, no només per al desenvolupament mateix de la llengua japonesa, sinó per al desenvolupament cultural del Japó antic en general, ja que per aquesta ruta, i procedents de la Xina, van arribar a partir del segle VI nombroses manifestacions culturals, polítiques i religioses, com les lleis, el sistema d'escriptura, el budisme, la tècnica de fabricar paper o el calendari.

3) Existeix una altra ruta igual d'important, la **ruta per la regió xinesa de Jiang Nan**, situada al sud del riu Iang-Tsé (en xinès, Yāngzī Jiāng). És un dels camins més curts per a arribar per mar al Japó des del continent. Molts estudiosos estan d'acord que la tècnica del cultiu de l'arròs va arribar per aquesta ruta a final del període *Jōmon*. Per aquesta ruta, a banda d'aquesta nova tècnica, arribarien algunes llengües com el vietnamita, el birmà, i una varietat del xinès que es parlava a la regió de Jiang Nan.

4) La **ruta per les illes Ryūkyū**, situades al sud del Japó, es considera el camí per on van passar les llengües austronèsies per arribar fins al Japó en temps remots. Els pobles d'Indonèsia, que eren coneguts per la seva bona tècnica

El Japó al final de la darrera glaciació

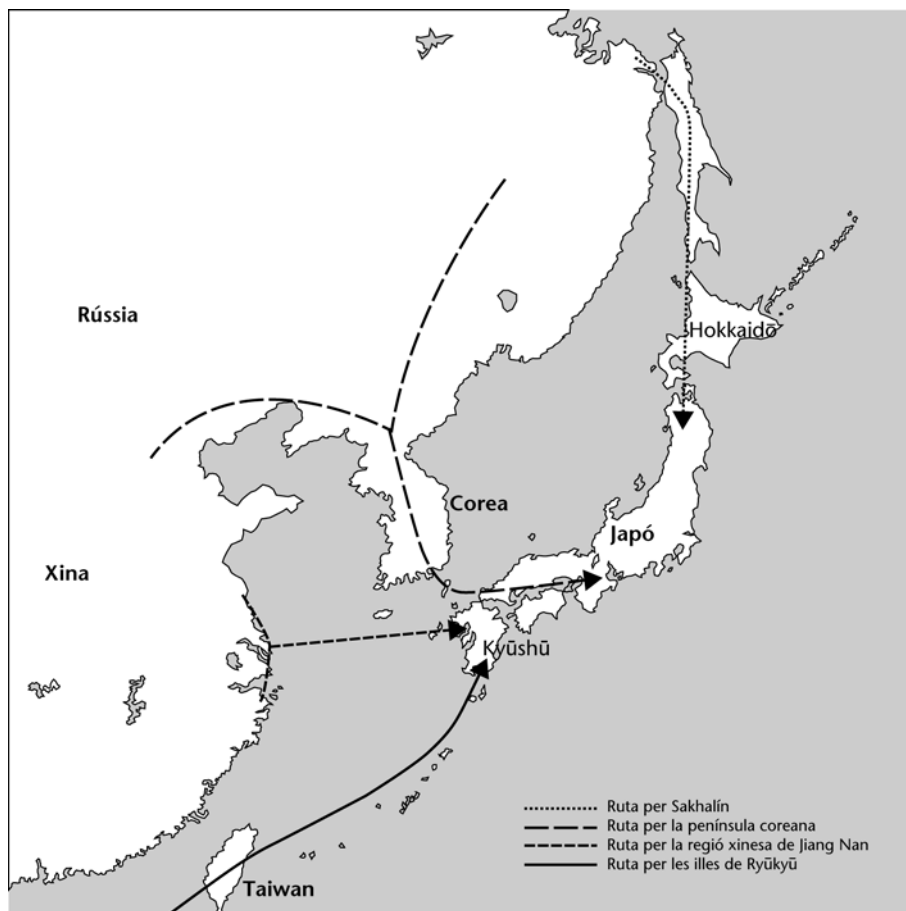
És convenient saber també que el que avui coneixem com el Japó va estar unit al continent euroasiàtic fins aproximadament 10.000 anys abans de la nostra era, al final de la darrera glaciació.

El període *jōmon*

El període *jōmon* (縄文時代, *Jōmon jidai*) s'estén, aproximadament, entre el 14000 aC i el 400 aC i rep el nom del tipus de ceràmica que es feia en aquella època, que es caracteritza per unes marques fetes amb cordills fins.

de navegació marítima, van arribar al Japó passant per Taiwan, les illes de Ryūkyū i finalment es van instal·lar a la zona sud de l'illa de Kyūshū.

Les quatre rutes principals

A continuació presentarem algunes trobades que va tenir el Japó amb d'altres cultures i que van ser significatives per al desenvolupament del seu idioma. Podem parlar essencialment de dues grans trobades: amb la cultura xinesa (a partir del segle VI) i amb la cultura europea (a partir del segle XVI).

2.3.1. Trobada amb la cultura xinesa (des de mitjan segle VI)

Moltes persones que no coneixen prou la llengua japonesa solen pensar que el japonès va derivar del xinès, potser perquè utilitza caràcters xinesos 漢字 (*kanji*) en la seva escriptura. Però és una creença errònia que s'ha d'aclarir més detingudament.

Poques persones saben que els japonesos no van desenvolupar un sistema d'escriptura fins a l'arribada del sistema d'escriptura xinès al segle VI, raó que explica l'escassetat de documents antics escrits en japonès. Els costums, les normes i les històries es transmetien de generació en generació de manera oral.

Quant al contacte cultural i lingüístic entre el Japó i la Xina, és important assenyalar una data clau: l'any 538, data en què, segons la histografia japonesa, monjos coreans, procedents del regne de Baekje, van introduir la religió budista al Japó.

Aquest contacte amb la religió del continent va representar un gran canvi en el panorama cultural i lingüístic japonès. Al segle IV ja s'havia començat a introduir el sistema d'escriptura xinès, però va ser al segle VI quan va començar a penetrar amb més intensitat, juntament amb el budisme. El sistema d'escriptura xinès va oferir un model que no tenia el japonès antic. Els primers a utilitzar l'escriptura xinesa van ser els monjos budistes, que van començar a estudiar textos religiosos per mitjà de l'escriptura i la lectura del xinès. No es va trigar gaire, però, a aplicar el sistema d'escriptura xinès a altres àmbits. El Japó de llavors, en què el poder estava centralitzat en l'emperador, necessitava urgentment posar per escrit documents importants com ara lleis, una historiografia o una mitologia a fi de demostrar l'autoritat de l'emperador.

Així van aparèixer els primers textos escrits: el *Kojiki*, el *Nihonshoki* i el *Man'yōshū*.

Els dos primers es van escriure en *kanbun* 漢文, que consisteix en la utilització dels caràcters xinesos amb el seu corresponent significat xinès per a escriure japonès. El problema d'aquest mètode estava en què alguns noms propis no es podien reproduir en xinès, així que s'optava per transcriure'ls fonèticament utilitzant caràcters xinesos. És a dir, es prescindia del significat original del caràcter en xinès i només se'n mantenia la pronúncia per a reproduir el so original en japonès. El *Man'yōshū*, però, es va escriure sencer utilitzant aquest nou sistema de transcripció fonètica. Per aquesta raó aquest nou sistema es va arribar a anomenar *Man'yōgana* 万葉仮名 (que vindria a voler dir, el sil·labari de *Man'yō*).

El *Man'yōgana* va tenir un paper molt important en el desenvolupament posterior del sistema d'escriptura del Japó, ja que a partir d'aquest sistema es van crear els dos sil·labaris que s'utilitzen en japonès modern: el *hiragana* i el *katakana*.

2.3.2. Trobada amb la cultura europea. Primers contactes amb els portuguesos i espanyols (a partir del segle XVI)

La trobada amb la cultura europea es va produir al segle XVI, concretament amb l'arribada de portuguesos i espanyols que partien a l'estranger a la recerca d'un nou món i de nous pobles per cristianitzar. El primer contacte es va produir el 1543, quan alguns portuguesos van arribar a l'illa de Tanegashima, situada al sud del Japó, i van portar les primeres armes de foc al Japó. Uns quants anys després va arribar a Kagoshima (també al sud del Japó) Francesc Xavier, un missioner jesuïta navarrès, amb la finalitat d'evangelitzar aquesta terra. Va ser a partir de la seva arribada que el Japó es va anar omplint de missioners europeus, especialment jesuïtes.

El regne de Baekje...

... (Kudara, 百濟 en japonès) va ser un dels tres que hi havia a la Corea antiga, juntament amb Goguryeo (Kōkuri, 高句麗) i Silla (Shiragi, 新羅).

Els primers textos escrits

Les primeres obres escrites en japonès són el *Kojiki* 古事記 [*Memòria dels successos de la Humanitat*], de l'any 712; el *Nihonshoki* 日本書紀 [*La història de la dinastia japonesa*], de l'any 720, i el poemari japonès més antic, el *Man'yōshū* 万葉集 [*Col·lecció de deu mil fulles*], que es va editar des d'aproximadament 759 fins a final del segle VIII.

La tasca d'aquests missioners va tenir una gran rellevància no solament en l'àmbit religiós, sinó també en l'àmbit de la llengua. Gràcies a la introducció de la impremta aquests missioners europeus van publicar nombrosos llibres sobre la llengua i la cultura japoneses, tant en japonès com en llatí i en portuguès (l'extens catàleg de títols publicats per la Impremta Jesuïta del Japó, que es va mantenir activa entre 1590 i 1610, es coneix en japonès com a *Kirishitanban* キリシタン版).

A més, els missioners es van veure obligats a aprendre japonès per a tenir un tracte més proper amb la gent. D'aquí que moltes de les obres publicades, amb l'ajuda d'alguns nadius, fossin sobre la llengua japonesa, com el diccionari japonès-portuguès (*Nippo jisho*) de 1603, i que va ser el primer diccionari bilingüe al Japó; o el gran diccionari de japonès *Arte da lingoa de Iapam* (*Nihon dai bunten*, 1604-1608) de João Rodríguez, o un llibre de gramàtica (*Nihon shō bunten*, 1629) del mateix autor. A més d'aquests llibres, es van publicar algunes obres clàssiques japoneses com el *Cantar de Heike* [*Heike Monogatari*] el 1592 i algunes d'europèes, com el clàssic llatí les *Faules d'Esop* [*Esopo Monogatari*] el 1593.

Una de les novetats d'aquestes publicacions va ser que es va començar a transcriure el japonès mitjançant l'alfabet llatí, tot i que d'una manera certament allunyada del que actualment coneixem com a *rōma-ji* (ローマ字), desenvolupat al segle XIX. Aquest intent de transcriure de la manera més fidel possible la pronúncia de la parla japonesa d'aquella època, portat a terme per aquests missioners, va servir de base als lingüistes del segle XIX per a comprendre millor el sistema fonètic japonès del segle XVI.

Així mateix, els missioners van presentar la imatge del Japó en altres països europeus a través de documents, cartes, tractats, etc. Durant tota la seva estada a l'arxipèlag, missioners com Francesc Xavier, Alejandro Valignano, Luis Frois, entre d'altres, van escriure centenars de cartes, informes i llibres sobre el Japó, per la qual cosa els podem considerar els primers europeus que van acostar la cultura japonesa a Europa basant-se en les seves experiències personals. La visió dels jesuïtes cap a la cultura japonesa era molt tolerant.

Francesc Xavier sentia una enorme adoració per la cultura japonesa. El mateix va ocórrer amb el missioner portuguès Luis Frois, que avui en dia és famós mundialment per la seva extensa obra sobre la història de la Missió Jesuïta al Japó, *Historia de Japam*, o per l'anàlisi comparativa sobre les diferències i semblances entre totes dues cultures, *Tratado em que se contem muito si-sinta e abreviadamente algunas contradicções e diferenças de custumes antre a gente de Europa e esta provincia de*

La impremta...

... va ser portada al Japó pel jesuïta italià Alejandro Valignano. Segons Valignano, era important, a través d'aquests textos, ensenyar a escriure i a llegir els pobles japonesos com a pas previ per a l'evangelització.

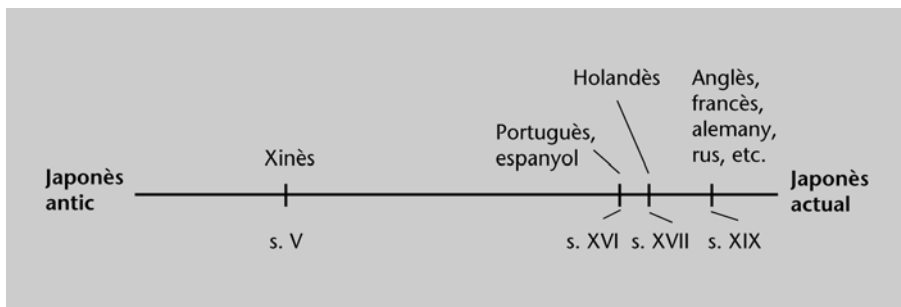

Portada del gran diccionari de japonès titulat *Arte da lingoa de Iapam*, de João Rodríguez

Japão. Aquestes obres van oferir a molts investigadors d'anys posteriors nombrosos elements importants per reconstruir la història japonesa d'aquells dies.

La influència d'altres llengües en el japonès no es va aturar amb la marxa dels missioners al segle XVI, després que Toyotomi Hideyoshi promulgés un edicte que prohibia la presència de missioners cristians a l'arxipèlag. El quadre següent presenta l'evolució dels diferents contactes amb altres llengües. En l'actualitat, la influència principal sobre el japonès prové de l'anglès i, com passa en altres països, hi ha una certa preocupació per l'ús excessiu de préstecs lingüístics de l'anglès.

3. Diversitat lingüística al Japó

Malgrat que el Japó s'acostuma a presentar com un país aparentment homogeni, tant ètnicament com cultural, la llengua japonesa, com ja hem vist, té nombroses varietats (segons l'edat, la professió, la procedència, el sexe, l'estat d'ànim o el context social i cultural). També es pot trobar una notable diferència entre el japonès parlat i escrit.

Per aquesta raó, aquest apartat presenta alguns temes d'interès sobre les varietats de la llengua japonesa, especialment pel que fa a les variants geogràfiques. Analitzarem com s'han tractat al llarg de la història, quines diferències hi ha entre els diferents dialectes, quin tipus de relació tenen amb el japonès comú i en quina situació es troben en l'actualitat.

3.1. Varietats geogràfiques o dialectes (*Hōgen*)

La definició tradicional de dialecte (方言, *hōgen*) és que es tracta de varietats d'una mateixa llengua parlades en diferents regions. Així doncs, cada dialecte té, al seu torn, les seves pròpies característiques lèxiques, fonològiques, gramaticals i pragmàtiques, raó que dificulta la comunicació entre les persones procedents de diferents llocs del país. Però s'ha de dir que la diferència existent entre els dialectes japonesos no és tan gran com pot ser, per exemple, en el continent xinès. En el cas dels dialectes japonesos, encara que tenen alguns contrastos, especialment accentuals o lèxics, la diferència resulta petita. Per regla general, es pot intuir el que tracta de dir un parlant d'un altre dialecte, atès que les diferències gramaticals entre ells són mínimes. Malgrat això, és cert que per als parlants d'altres regions resulta difícil entendre alguns dialectes de llocs com les illes d'Okinawa o alguns illots, la ubicació geogràfica dels quals els dificultava antigament tenir contacte cultural i lingüístic de manera fluïda amb altres zones del país.

Per escrit, la dificultat de comunicació entre els parlants de diferents dialectes disminueix pel fet que els japonesos solen emprar el japonès comú a l'hora d'escriure. A més, com tractarem de descriure més endavant, tots els parlants del japonès comparteixen el mateix sistema d'escriptura.

Per a comprendre millor el concepte de *dialecte*, s'ha de tenir en compte que totes les llengües i sens dubte els seus dialectes canvien i evolucionen amb el pas del temps, i els dialectes japonesos no en són una excepció. Com en altres llocs del món, els dialectes japonesos i el seu context sociocultural han experimentat nombrosos canvis al llarg de la seva història, sobretot a partir de la caiguda del shogunat Tokugawa (徳川幕府) (1603-1868) i de l'establiment del nou Govern Meiji (明治政府) el 1868.

3.1.1. Campanyes contra els dialectes i establiment del japonès estàndard (*Hyōjun-go*)

En aquest subapartat veurem els canvis que ha experimentat la llengua japonesa des de l'arribada del govern Meiji a mitjan segle XIX. Uns canvis que van afectar especialment els dialectes del japonès.

La caiguda del shogunat Tokugawa i la restauració Meiji el 1868 van fer sorgir un nou govern, centralitzat en la figura de l'emperador Meiji. La centralització dels poders entorn de l'emperador va ser considerat un assumpte crucial per als nous dirigents, a fi d'establir un estat modern i fort. Així, es van dur a terme nombroses reformes polítiques, econòmiques i socials per arribar al nivell d'altres estats més poderosos, com el Regne Unit o Alemanya. La llengua no va ser una excepció, i de fet, la falta d'unitat lingüística existent al Japó de llavors era vista pels polítics de l'època com una dificultat per a la tasca d'unificar la nació japonesa.

En el moment de la Restauració Meiji, el 1868, Japó estava dividit en aproximadament 260 dominis, governats per un senyor feudal que tributava al govern central. Els habitants de cada domini tenien pocs contactes amb els dels altres, ja que la mobilitat de persones era reduïda. Això havia propiciat l'aïllament lingüístic. A cada domini es parlava una varietat dialectal prou diferenciada perquè la comunicació amb els altres dominis fos pràcticament impossible.

Limitar l'ús dels dialectes i crear una nova llengua estàndard, el *Hyōjun-go* 標準語, es va considerar una cosa indispensable per aconseguir la centralització lingüística del poble japonès. El fet de fixar un estàndard de la llengua no és un tret exclusiu del Japó del segle XIX, sinó que ha passat altres vegades al llarg de la història. Alguns casos serien el de l'italià, l'alemany o, fins i tot, l'àrab.

Així, el nou Govern va intentar establir un marc lingüístic comú per superar problemes de comunicació entre els parlants de diferents varietats geogràfiques i socials a través de l'ensenyament del japonès estàndard, basat en el dialecte d'un dels barris de Tòquio.

Després de la victòria japonesa en la guerra sinojaponesa el 1895, el sentiment nacionalista va agafar força en la societat japonesa. Així, la campanya de promoció del japonès estàndard va cobrar més importància per a unificar la nació japonesa sota el signe imperialista.

El primer llibre de text estatal, *Kokutei Kyōkasho* (F. Kogawa Hiroshi, *Kokutei Kyōkasho*. Tòquio: Shinchosha, 1986)

Va ser per mitjà de les escoles, especialment en l'ensenyament primari, que es va anar implantant l'ús del japonès estàndard en detriment de les variants dialectals. El 1904 es va publicar el primer llibre de text comú per a tots els estudiants (*Kokutei Kyōkasho* 国定教科書). En totes les escoles es va unificar l'ensenyament del japonès estàndard en l'assignatura de *Kokugo* (国語).

Així doncs, l'ús dels dialectes a les classes es va considerar incorrecte; en alguns llocs fins i tot estava estrictament prohibit. Moltes vegades els professors castigaven els nens que utilitzaven el dialecte a la classe. Per exemple, en algunes escoles d'Okinawa es va estendre l'ús de 'la placa de dialecte' (*Hōgen-fuda*, 方言札) com una manera de castigar els alumnes que el feien servir.

D'aquesta manera, amb una política repressiva envers l'ús de les variants dialectals, a poc a poc els dialectes van anar desapareixent de les aules. A la vida quotidiana els dialectes es continuaven utilitzant com abans, però no va passar gaire temps fins que el seu ús es va començar a considerar "de mala educació". A vegades, els nens que havien estat instruïts en una educació contra els dialectes, la portaven a l'àmbit familiar; així es va estendre l'ús del japonès estàndard entre la població japonesa. En la implantació de l'ús del japonès estàndard entre la població adulta també hi van tenir un paper important tant els mitjans de comunicació (essencialment la ràdio) com els moviments migratoris dins del Japó. Els japonesos que arribaven del camp provinents de prefectures allunyades de Tòquio eren sovint ridiculitzats perquè utilitzaven termes dialectals, amb la qual cosa sovint amagaven la seva procedència tot forçant-se a utilitzar el japonès estàndard. Aquesta política lingüística contra els dialectes es va portar a terme fins al final de la Segona Guerra Mundial, el 1945.

3.1.2. Convivència entre els dialectes i el japonès estàndard

L'ús dels dialectes va experimentar grans canvis després de la guerra. El primer canvi va ser la supressió de la política repressiva contra els dialectes. De fet, durant els anys de l'ocupació nord-americana del Japó, just després del final de la Segona Guerra Mundial, es va passar de perseguir els dialectes a promoció-los.

Kokugo i nihongo

Per a referir-se a l'estudi de la llengua japonesa, hi ha dos termes al Japó. D'una banda, *kokugo*, que literalment vol dir 'llengua nacional', i és el nom que té l'assignatura de japonès a les escoles. En canvi, el terme que s'utilitza per a referir-se a l'ensenyament del japonès per a estrangers és *nihongo*. Hi ha autors i acadèmics dins del Japó que proposen la supressió d'aquesta doble terminologia, carregada de certes connotacions polítiques.

Hōgen-fuda

Era una mena de petita placa de fusta o una enganxina amb la frase "He fet servir el dialecte". Qui la rebia patia burles i bromes dels seus companys i per a alliberar-se'n havia de trobar una altra "persona que fes servir el dialecte".

Així mateix, s'ha generalitzat més l'ús del japonès estàndard en la societat japonesa. L'aparició de nous mitjans de comunicació, com les emissions televisives el 1953, va influir molt en la difusió del japonès estàndard, juntament amb l'esforç realitzat per a promocionar-ne l'ús en l'àmbit educatiu.

Gràcies a això, els parlants de japonès d'avui en dia no tenen gaire dificultat a l'hora de comprendre les persones procedents d'altres regions perquè, per regla general, la majoria d'ells utilitzen sense dificultats el japonès estàndard, encara que també empren el seu dialecte en els àmbits més informals de la comunicació. No se sol tenir cap problema en la comprensió escrita ni oral, encara que a vegades és difícil ocultar alguns trets dialectals, com l'accent o l'entonació que té cada u, a l'hora d'establir una conversa.

És cert que la política lingüística d'abans de la guerra ha deixat una profunda empremta en la consciència d'alguns parlants de japonès dels nostres dies. Per exemple, el complex d'inferioritat que tenen alguns parlants de certs dialectes. Com hem vist anteriorment, durant molt de temps els dialectes es consideraven "incorrectes" i fins i tot "dolents" i molta gent se sentia avergonyida per això. Més de mig segle després que acabés la política lingüística contra l'ús dels dialectes, podem veure que aquesta tendència encara persisteix, sobretot entre les persones procedents del nord-est del Japó, com la regió de Tōhoku. Els habitants d'aquesta zona solen tenir un cert complex d'inferioritat, més o menys accentuat, pel seu peculiar accent, que és considerat molt sovint "poc refinat" no solament pels habitants d'altres regions, sinó també per ells mateixos. Per això molts d'ells intenten ocultar el seu accent i emprar el japonès estàndard quan es traslladen a viure, per motius acadèmics o professionals, a les grans ciutats.

Una vegada aconseguida la divulgació de la llengua estàndard entre la societat japonesa, es va començar a recuperar l'ús dels dialectes entre els habitants de diferents llocs del país.

D'aquesta manera, els dialectes, que havien anat caient en desús durant el militarisme japonès, han anat recuperant gradualment la seva força, sobretot entre els habitants de l'oest del Japó. En aquesta zona mostren menys vergonya que al nord-est del Japó a parlar el dialecte en altres ciutats; sobretot els originaris d'Osaka solen utilitzar el seu dialecte tal com el parlarien a casa, i fins i tot amb cert orgull. Malgrat la peculiaritat que té el seu sistema accentual i lèxic, la seva parla és perfectament comprensible per a les persones d'altres regions.

Avui en dia s'escolten els dialectes d'Osaka a la televisió gairebé cada dia i per això la gent hi està acostumada. Sens dubte, l'èxit dels programes de varietats

de la televisió a partir de la dècada de 1980 i la popularitat d'alguns artistes còmics procedents de Kansai (al centre-oest de Japó i on es troba Osaka) van tenir una gran importància en aquest reconeixement. Fins i tot alguns joves que no han nascut a Kansai intenten parlar en el dialecte d'Osaka per semblar més graciosos del que són.

Alguns girs dialectals s'han estès a tot el territori japonès, especialment entre els joves, per exemple, *mecha* ('molt', dialecte de Kansai) o *uzai* ('molest', dialecte de Tama, a l'oest de Tòquio). Els dialectes són cada vegada més apreciats pels joves, els quals saben treure el millor del seu dialecte per crear neologismes.

Un bon exemple d'això és l'aparició de la música rap cantada en diferents dialectes. Després de l'èxit de la cançó de música hip hop "Da.yo.ne" (sic) cantada en dialecte de Tòquio el 1995, van aparèixer moltes versions en altres dialectes com "So.ya.na" (en dialecte d'Osaka), "Da.ga.ne" (de Nagoya), "So.tai" (de Fukuoka) o "Da.be.sa" (de Sapporo).

En l'actualitat, podem dir que, finalment, la societat japonesa ha aconseguit una estabilitat lingüística en què conviuen perfectament el japonès estàndard i els dialectes. És a dir, la **diglòssia** és una realitat al Japó actual.

Per regla general, un parlant de japonès sap escollir quin dels dos utilitzar, el japonès estàndard o el seu dialecte, en funció de cada situació o de l'interlocutor que té al davant. Utilitza el primer en l'àmbit més formal o quan parla amb persones desconegudes o superiors i tria el segon quan es troba en un context familiar o quan parla amb els seus familiars o amics.

Segons una investigació feta per l'Agència de Cultura del Govern japonès el 2001, prop del 80% dels enquestats van contestar que utilitzen tant el japonès estàndard com el seu dialecte, depenent de cada situació comunicativa. En canvi, solament un 12% estava en contra de l'ús del dialecte. També podem pensar que la pràctica de la diglòssia ha afavorit la utilització dels dialectes entre la població japonesa.

En definitiva, avui en dia, fer servir els dialectes ja no és una vergonya, sinó que es considera com un segell d'identitat o una manera de mostrar el sentiment de proximitat cap als altres.

3.2. Els dialectes japonesos

És difícil determinar tant el nombre com els tipus de dialectes i subdialectes japonesos existents, ja que no paren d'evolucionar. Malgrat això, fins a l'actualitat s'han fet molts intents de classificar-los, sobretot des de l'era Meiji. Per a establir el japonès estàndard va ser necessari, com a primer pas, recollir, agru-

Diglòssia

Recordem que es tracta d'una situació de convivència de dues llengües o varietats lingüístiques en contacte en el si d'una mateixa població o territori. Aquestes són usades pels parlants en una distribució funcional complementària: formal i informal.

par i classificar d'alguna manera els dialectes existents a tot el Japó. D'aquesta manera, es van portar a terme nombroses investigacions sobre els dialectes. Posteriorment es van publicar una gran quantitat de diccionaris i corpus dialectals.

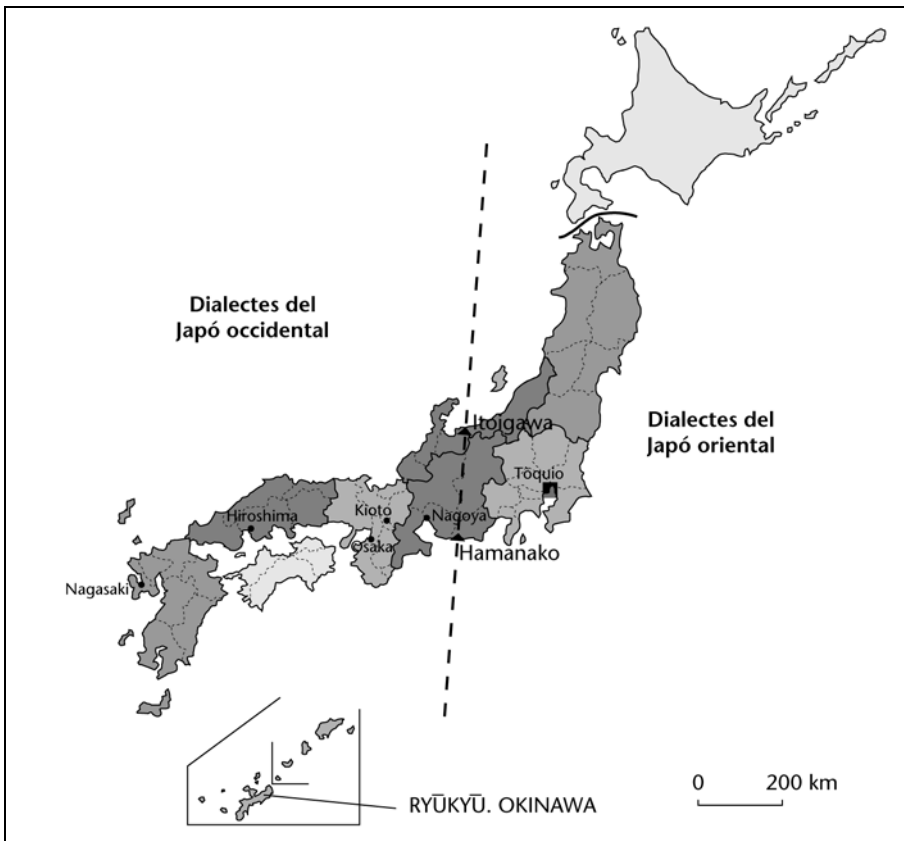
La classificació del Comitè d'Investigacions de la Llengua

Una de les investigacions més importants sobre els dialectes japonesos va ser la del Comitè d'Investigacions de la Llengua el 1908, l'objectiu del qual va ser estudiar l'estat dels dialectes en aquell moment. Els dialectes de Tòquio i de Kioto van ser les dues varietats regionals proposades per a ser model del futur japonès estàndard. Com a pas previ per a prendre la decisió va ser necessari delimitar, d'alguna manera, les varietats regionals del Japó. Així, després d'una llarga i exhaustiva investigació, aquesta organització va traçar el 1908 una línia de demarcació entre Itoigawa (Niigata) i Hamanako (prefectura de Shizuoka), que va separar els dos grans grups dialectals del japonès: els **dialectes del Japó oriental** i els **dialectes del Japó occidental**. Aquesta vegada, els dialectes o idiomes de les Ryūkyū no es van incloure en la llista d'investigació.

Els aspectes lèxics eren els elements diferenciadors més importants dels dos espais geogràfics:

	estar (persona)	salat (sabor)
Japó oriental	iru	shoppai
Japó occidental	oru	karai

Principal divisió dialectal establerta pel Comitè d'Investigacions de la Llengua el 1908

A més de la proposta anterior, molts investigadors i estudiosos han fet nombrosos intents de classificar els dialectes japonesos.

La classificació de Tōjō Misao

La tasca del cèlebre filòleg Tōjō Misao (1884-1966) ha influït molt en el desenvolupament posterior dels estudis de dialectologia japonesa. Tōjō va ser pioner en la classificació dels dialectes del japonès. Per aquesta raó, la majoria d'estudis fets sobre aquest tema posteriorment estan influenciats pel seu treball.

Després d'analitzar els dialectes japonesos des del punt de vista fonètic, lèxic i gramatical, Tōjō els va dividir en dues grans famílies: els **dialectes de Hondo** 本土 (de l'arxipèlag japonès, compost per les quatre illes principals i illots) i els **dialectes de les Ryūkyū**. Després va dividir els primers en tres subdialectes: els dialectes de l'est, de l'oest i de Kyūshū (del sud).

La classificació dialectal de Tōjō Misao

Dialectes de Hondo	<ul style="list-style-type: none"> • Dialectes de l'est • Dialectes de l'oest • Dialectes de Kyūshū (del sud)
Dialectes de les Ryūkyū (illes d'Okinawa i de Kagoshima)	

També s'ha de prestar molta atenció a la definició de *dialecte* i *llengua*. N'és un bon exemple el tractament de les llengües de les Ryūkyū. Per a alguns, a les Ryūkyū es parlen llengües diferents al japonès i, per a d'altres, simplement es tracta de varietats dialectals. Tōjō i molts altres investigadors consideren que són dialectes i pensen que la parla dels ryukyunenecs va derivar de la mateixa llengua ancestral que la llengua japonesa. D'altra banda, els que defensen la denominació de *llengües de les Ryūkyū* basen la seva defensa en les diferències gramaticals i lèxiques i en el principi de no-comprensió mútua. És a dir, que un parlant de Tòquio que parli japonès estàndard i no conegui el *ryukyunenec*, no podrà entendre un parlar de les Ryūkyū.

Les illes Ryūkyū

Aquest grup insular va ser un país independent (Ryūkyū Ōkoku 琉球王国) durant 450 anys (1429-1879) i en l'actualitat alguns dels seus habitants mantenen una forta identitat ryukyunenca i no s'identifiquen amb els habitants de Hondo. Per aquesta raó aquest tipus de debats se sol traslladar de l'àmbit purament lingüístic a l'àmbit polític, cosa que dificulta arribar a una conclusió que pugui ser acceptada per tothom.

Naturalment, la proposta de Tōjō no ha estat concloent, encara que ha servit d'exemple per a molts estudiosos posteriors. Després van aparèixer teories diferents sobre els dialectes.

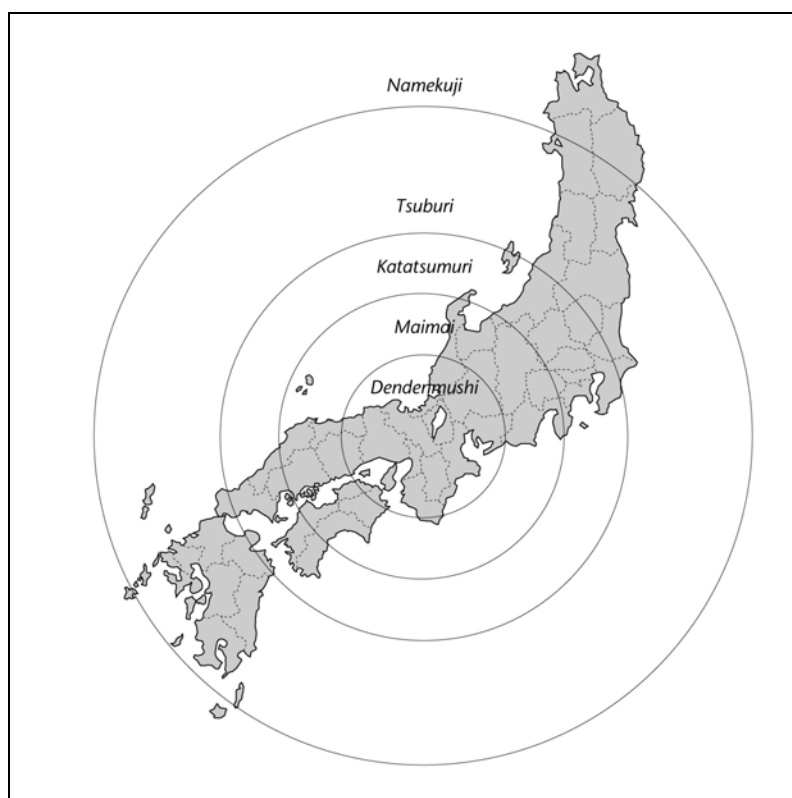

La teoria del *Kagyū-kō*

Yanagita Kunio (1875-1962), conegut com a pare de l'etnologia japonesa, va proposar una teoria anomenada *Kagyū-kō* ('pensament sobre cargols'), en la qual va reflexionar sobre les varietats geogràfiques del lèxic.

A partir de les diferents maneres existents al territori per a referir-se als cargols, Yanagita va trobar una certa regla de distribució de les varietats d'aquesta paraula, que anaven del centre a les zones perifèriques del Japó, en l'ordre següent: *dendenmushi*, *maimai*, *katatsumuri*, *tsuburi* i *namekuji*.

Mapa de la teoria de *Kagyū-kō*

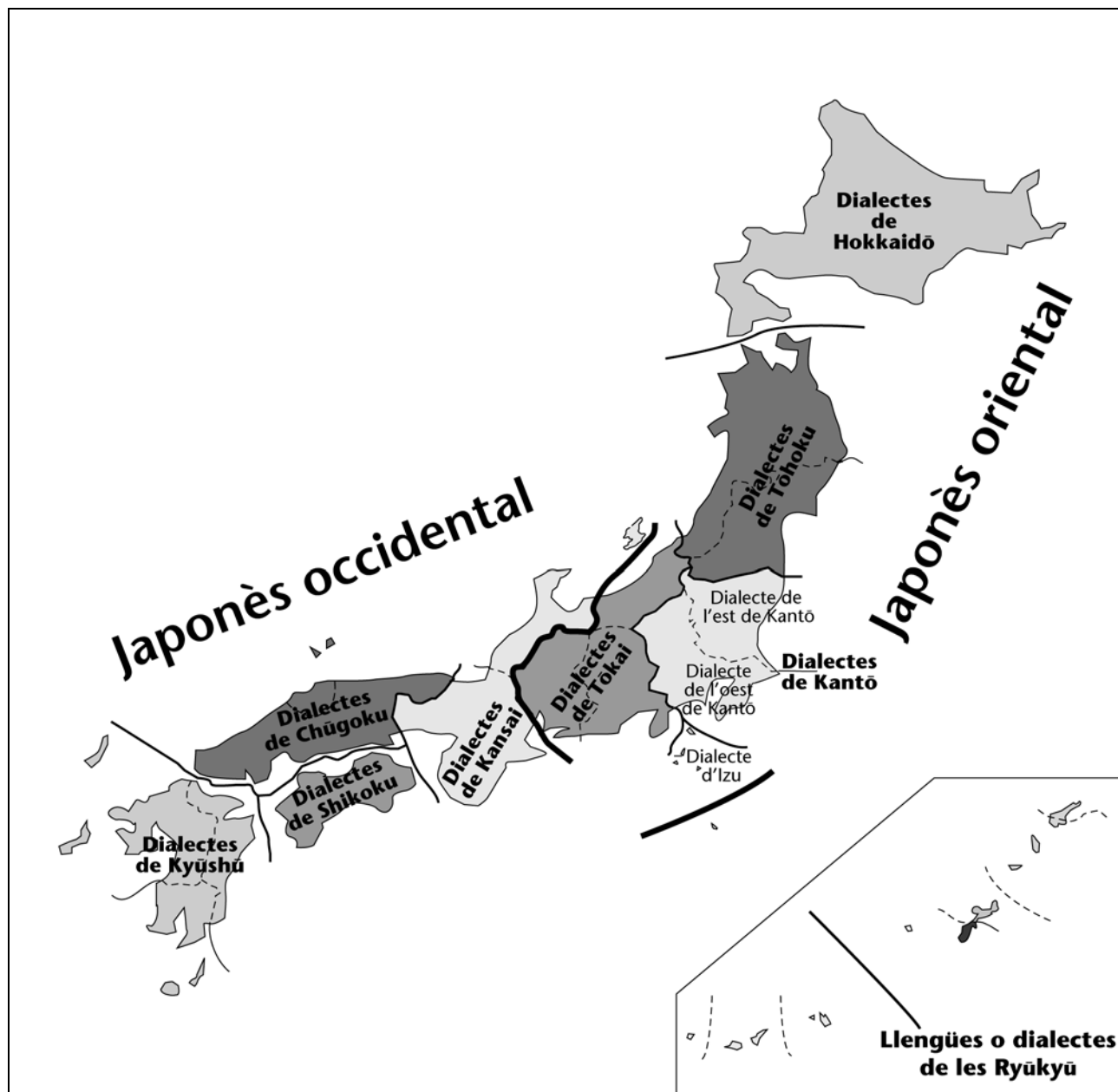

El resultat d'aquesta investigació li va oferir un suport teòric per demostrar que la regió de Kinki (la zona central del Japó) és on neix i es renova el vocabulari. Yanagita va pensar que cada cop que neix una nova varietat d'un terme a la zona central (Kinki), la nova empeny la versió anterior des del centre cap a la perifèria del país com si l'aigua s'estengués en cercles concèntrics. D'aquesta manera, va arribar a creure que el vocabulari que s'utilitzava era més antic com més lluny de la zona central es trobava.

La teoria de Yanagita es considera una de les primeres investigacions de geografia lingüística feta al Japó i va tenir una gran repercussió no solament al món acadèmic sinó també entre la gent no especialista. Però s'ha d'anar amb compte en parlar de la geografia lingüística perquè els resultats solen variar depenent de quina categoria gramatical s'utilitza com a diferenciador.

A continuació, veurem alguns trets característics dels principals dialectes japonesos.

Els grans grups dialectals del Japonès

3.2.1. Els dialectes del Japó oriental

Els dialectes del Japó oriental es poden agrupar, a grans trets, en els següents quatre grups: els dialectes de Hokkaidō (北海道), els de la regió de Tōhoku (東北), els de la regió de Kantō (関東) i els de la regió de Tōkai (東海).

Tot i que cada dialecte té les seves pròpies característiques, sol presentar diverses semblances amb els de les regions més properes. Per exemple, alguns dialectes de Hokkaidō són semblants als de Tōhoku i els de la zona nord de Kantō, als de Tōhoku.

Els dialectes de Hokkaidō (*Hokkaidō-ben* 北海道弁)

Els dialectes de Hokkaidō es parlen a l'illa de Hokkaidō, situada al nord del Japó.

Malgrat la llunyania que els separa d'altres regions, els dialectes de Hokkaidō són fàcils d'entendre per als qui no són d'aquesta zona. Això és degut a l'arribada massiva de persones procedents de tot el territori japonès durant l'era Meiji. Especialment a la part central i al nord de l'illa, on es van instal·lar la majoria dels nouvinguts, els dialectes són molt semblants al japonès estàndard. Cada un d'aquests nous habitants aportava el seu dialecte en traslladar-se a l'illa i d'aquesta manera aquests dialectes es van barrejar entre ells i es van convertir finalment en una parla comprensible per a tots els habitants d'aquesta illa. En canvi, a la banda litoral i sud de l'illa, on alguns pescadors mantenien una estreta relació comercial amb els de la regió Tōhoku situada a l'altra banda de l'estret, els seus dialectes s'assemblen als dels seus veïns. En l'àmbit lèxic, els dialectes de Hokkaidō tenen algunes expressions pròpies, com *shibareru* ('estar congelat' o 'fa fred') o l'ús del verb *nageru* ('llençar alguna cosa', per exemple una pilota) com *suteru* ('llençar alguna cosa innecessària').

Els dialectes de Tōhoku (*Tōhoku-ben* 東北弁)

Els dialectes de Tōhoku es parlen a la regió de Tōhoku, situada al nord-est de l'illa de Honshū, l'illa principal del Japó. Per a l'oïda del parlant de japonès comú, el *Tōhoku-ben* sona molt diferent i sovint pausat, i a vegades es veu com a "poc refinat". El peculiar sistema fonètic és una de les característiques que diferencien més el *Tōhoku-ben* del japonès comú. Moltes vegades els dialectes de Tōhoku presenten la característica anomenada *zū-zū-ben*. També la confusió de so entre les vocals [i] i [e] és molt comuna per als parlants d'aquests dialectes.

Els dialectes de Kantō (*Kantō-ben* 関東弁)

Els dialectes de Kantō es poden dividir en tres grups: els dialectes de Kantō oriental, els de Kantō occidental i els de l'àrea metropolitana de Tòquio.

Els **dialectes de Kantō oriental** es parlen a la banda oriental d'aquesta regió (a les prefectures de Ibaragi, Tochigi i una part de Gunma i de Chiba). Presenten moltes característiques comunes amb els dialectes de Tōhoku, com el *zū-zū-ben* o la confusió de sons entre [i] i [e]. Per exemple, se sol pronunciar la paraula *eki* ('estació de tren') com *iki* ('alè') i viceversa.

En canvi, els **dialectes de Kantō occidental** són pràcticament iguals al japonès estàndard, sobretot el del barri alt de Tòquio (Yamanote 山の手) pel fet d'haver estat escollit com a model del japonès estàndard al seu dia. Al barri

Ben 弁

Aquest caràcter significa 'dialecte' i si es col·loca darrere del nom d'un lloc, passa a referir-se al corresponent dialecte.

Zū-zū-ben

Es diu així la característica d'alguns dialectes japonesos, que consisteix a no distingir entre els sons [chi] i [tsu] ni [ji] i [zu] i a pronunciar-los com a [dzū].

El sistema d'accentuació japonès...

... és diferent del del català. Mentre que els accents en català es basen en els canvis d'intensitat i no de to, el japonès utilitza un sistema d'accentuació per tonalitat (altura), que es diferencia segons la regió.

de Shitamachi (下町) de Tòquio, es parla el dialecte tradicional de Tòquio, encara que actualment només les persones grans el saben parlar correctament. La confusió entre els sons [hi] i [shi] i la nasalització del so [ga] són algunes de les seves característiques.

Els joves de l'àrea metropolitana de Tòquio, molts d'ells arribats d'altres regions del Japó per motius acadèmics o laborals, parlen de manera diferent que els nadius de Tòquio, encara que intenten parlar el japonès estàndard. D'aquesta manera ha acabat apareixent un nou dialecte anomenat el **dialecte de l'àrea metropolitana de Tòquio**.

Els dialectes de Tōkai (東海)

Situats entre els dialectes del **Kantō** i de Kansai, els dialectes de Tōkai tenen característiques dels dos veïns. Dins d'aquest grup es diferencien tres grans zones dialectals, la de Nagano-Yamanashi-Shizuoka, la d'Echigo i la de Gifu-Aichi. En aquesta darrera situaríem un dels dialectes més estesos, el de **Nagoya** (*Nagoya-ben* 名古屋弁) que es parla principalment a Nagoya, una de les grans ciutats del Japó, situada al centre del Honshū. Per la seva situació geogràfica, els dialectes de Tōkai tenen alguns trets dels dialectes de Kansai, així com dels de Tòquio. Quant als accents, els *Nagoya-ben* s'assembla als dialectes de Tòquio, però la seva entonació s'assembla als dialectes de Kansai. Segons alguns dels parlants d'altres dialectes, a vegades els que parlen *Nagoya-ben* sonen una mica barroers, potser pel so que té el seu peculiar sufix *gaya*, que es col·loca al final de la frase per a expressar sorpresa.

3.2.2. Els dialectes del Japó occidental

Els dialectes del Japó occidental es poden dividir en els grups següents: els de Kansai (関西), els de Chūgoku (中国), Shikoku (四国) i Kyūshū (九州).

Els dialectes de Kansai (*Kansai-ben* 関西弁)

Els parlants de *Kansai-ben* no solen tenir cap complex en parlar el seu dialecte, és més, se'n senten orgullosos. Solen tenir un fort sentiment de rivalitat enfront dels habitants de Tòquio, per la importància cultural i política que Kansai ha tingut al llarg de la història, amb algunes ciutats importants com Kioto i Nara (que van ser antigament capitals del país), Osaka (perquè és la gran ciutat comercial) i Kōbe (perquè és una gran ciutat portuària). Encara que es tracta del mateix grup de dialectes, cada zona té la seva pròpia imatge del seu dialecte. Per exemple, els dialectes de Kioto es consideren “suavis i macos” i en canvi els d'Osaka, “sorollosos”; aquestes percepcions són reflexos de la imatge que es té de cada localitat.

Pel que fa a la fonètica, s'ha de destacar que aquests dialectes tenen un sistema d'accentuació diferent dels de Tòquio. Per exemple, el sistema d'accentuació de Tòquio presenta una pujada i baixada de to entre la primera i la segona mora. Però els de Kansai no compleixen aquesta regla, la qual cosa permet no tenir canvi de to en les primeres mores d'una paraula. Tenen una sèrie de sufixos originals com *nen* (intensitat), *hen* (negació) o *haru* (respecte). Per exemple, per a formar una oració condicional s'utilitza *tara* en lloc de *ba*. Quant al nivell comunicatiu, la seva manera de parlar es considera rítmica i plena d'expressions gracioses, un fet que se sol explicar per la suposada preocupació que tenen els parlants de *Kansai-ben* per divertir els seus interlocutors. Dirigir unes quantes frases bastant familiars a persones desconegudes és una pràctica comuna per a ells. Però a vegades aquesta proximitat i simpatia que mostren els de Kansai no són acceptades per tots. Tanmateix, tenen expressions de cortesia molt riques en comparació amb altres dialectes.

Els dialectes de Chūgoku (*Chūgoku-ben* 中国弁)

Encara que sonen molt semblants al *Kansai-ben*, cada localitat té un “color” diferent gràcies a alguns sufixos originals que marquen la diferència en l'acabament de la frase. Són molt coneguts els dialectes d'Hiroshima per la seva notable presència al cinema japonès. Tanmateix, els dialectes de la regió d'Izumo destaquen perquè són molt diferents d'altres varietats geogràfiques d'aquesta regió. Per exemple, presenten la confusió de sons entre [chi] i [tsu] o [ji] i [zu], com els dialectes de Tōhoku (l'anomenat *zū-zū ben*).

Els dialectes de Shikoku (*Shikoku-ben* 四国弁)

Els dialectes de la regió de Shikoku tenen algunes semblances amb les regions properes. Per exemple, els de Tokushima i Kagawa, zones properes a la regió de Kansai, tenen trets comuns amb aquests dialectes. En canvi, a la prefectura d'Ehime el dialecte és molt semblant als de la regió de Chūgoku per la proximitat geogràfica. Tanmateix, pel que fa a l'accentuació, algunes localitats com Kagawa, Tokushima i Ehime tenen un sistema d'accentuació molt semblant al sistema de Tòquio. El més destacat i original dels dialectes d'aquesta zona és el de Kōchi. A Kōchi es conserven alguns aspectes del japonès antic que ja no s'utilitzen des de la restauració Meiji, com l'ús distintiu de la síl·laba africada [i] respecte de la fricativa [i], i l'africada [u] respecte de la fricativa [zu].

Els dialectes de Kyūshū (*Kyūshū-ben* 九州弁)

Una part de la regió de Kyūshū presenta algunes característiques comunes amb els dialectes de l'est del Japó. Però al mateix temps, es conserven una sèrie de regles gramaticals i paraules antigues que ja no s'utilitzen en altres llocs.

 Pel seu caràcter especial, tractarem els dialectes o llengües de les Ryūkyū més detalladament en el subapartat 3.3.2 d'aquest mòdul.

El més usat dels molts dialectes de Kyūshū és el que es parla a la ciutat de Fukuoka i que és conegut com a *Hakata-ben* (博多弁). A banda del canvi en l'accent respecte de l'estàndard, una de les característiques d'aquesta variant dialectal és l'ús particular d'algunes partícules al final de les frases, com seria el cas de la partícula *to* en lloc de *no*. Altres dialectes, com el de Miyazaki (宮崎弁), també comparteixen aquesta característica.

3.3. Les llengües minoritàries del Japó

En tractar de les llengües minoritàries parlades al Japó. La primera que sol venir al cap és la llengua ainu (*ainu-go* アイヌ語). *Ainu* vol dir en la llengua ainu 'ésser humà'.

3.3.1. La llengua ainu (*Ainu-go*)

L'**ainu** és la llengua parlada per l'ètnia ainu (*Ainu minzoku* アイヌ民族) a l'illa de Hokkaidō.

Antigament aquest idioma es parlava en altres indrets, com a la zona nord de la regió de Tōhoku, les illes Kurils, la península de Kamtxatka i també a Sakhalín, raó per la qual encara es troben en aquestes localitats molts topònims d'origen ainu. Un exemple d'això és Shiretoko (知床), el significat del qual seria 'terra remota', lloc declarat com a Patrimoni Natural de la Humanitat per la Unesco el 2005.

El nombre dels parlants d'ainu ha disminuït considerablement al llarg de la història pels canvis polítics i geogràfics que hi ha hagut al Japó. El cop decisiu va ser la política lingüística i cultural feta pel Govern Meiji a final del segle XIX. Com hem vist anteriorment, el nou Govern va imposar l'ús de la llengua estàndard a tot el territori incloses les zones que ocupaven els ainu. A més, va prohibir els ritus tradicionals d'aquesta ètnia, amb la finalitat de crear un "estat fort i ric" (*fukoku-kyōhei* 富国強兵).

Nishikawa Hokuyou, *Pintura sobre els ainus*, 1882

Segons una investigació feta el 1997 per la prefectura de Hokkaidō, quedaven 23.767 ainus o descendents d'aquesta ètnia al territori. Però si parlem de nombre de parlants d'ainu, la xifra disminueix dràsticament. Es tracta sense dubte d'una de les llengües que es troben en seriós perill d'extinció. Segons Alexander Vovin, lingüista nord-americà especialitzat en les llengües de l'Àsia oriental, el 1996 es

va estimar que només quedaven uns quinze parlants nadius i la majoria d'ells tenien més de vuitanta anys d'edat, per la qual cosa ens podem imaginar que avui en dia és molt difícil trobar un parlant nadiu d'aquesta llengua.

La recuperació de la cultura ainu

En l'actualitat s'estan portant a terme nombrosos esforços per conservar, recuperar i promocionar aquesta cultura oblidada i arraconada, especialment, a partir de la promulgació de la llei de promoció de la cultura i tradició ainu el 1997. També s'ha creat l'Organització per a la Promoció i Investigació de la Cultura Ainu, entitat que té com a objectiu promocionar la cultura i l'idioma ainu. En els últims anys ha crescut considerablement el nombre de persones que, malgrat no ser ainu, tenen interès per la cultura i l'idioma d'aquesta ètnia i s'estan organitzant nombroses activitats culturals sobre aquest tema.

Quant a l'aspecte lingüístic, malgrat la proximitat geogràfica amb l'illa de Honshū, l'ainu es considera una llengua aïllada, d'origen desconegut, encara que els últims anys s'estan portant a terme nombrosos intents de determinar-ne l'origen. Tipològicament és una **llengua polisintètica**, com la llengua dels esquimals (l'inuktitut) i les dels descendents d'alguns pobles nadius americans.

Malgrat el seu origen desconegut, molts investigadors estan d'acord que l'ainu s'assembla molt al japonès.

Sintàcticament, l'ainu pertany al grup de llengües amb estructura SOV (subjecte-objecte-verb), igual que el japonès i el coreà. Quant a la fonologia, també podem dir que és una llengua poc complexa. Igual que el japonès, té cinc vocals: /a/, /i/, /u/, /e/, /o/; les consonants són dotze: /p/, /t/, /k/, /c/, /h/, /s/, /r/, /m/, /n/, /w/, /y/, /'/. Respecte al sistema d'accentuació, també té la mateixa característica que el japonès: el sistema d'accentuació és per to, no per intensitat. La llengua ainu té moltes síl·labes tancades que acaben en consonant, la qual cosa la distingeix fonèticament de la japonesa, les síl·labes de la qual són obertes (consonants-vocal), excepte en el cas de la consonant *n*.

Pel que fa al lèxic, tots dos idiomes es van influenciar mútuament. Podem trobar moltes paraules japoneses d'origen ainu, com per exemple noms de localitats, com hem vist abans. Especialment les paraules relacionades amb la natura com *nay* (el significat de la qual en japonès és 'vall' o 'maresma') i *pet* (en japonès, 'riu') es poden trobar als noms de llocs com *Wakkanai* ('maresma d'aigua freda') o *Nobori betsu* ('riu tèrbol de color blanc'). També molt sovint utilitzen algunes paraules d'origen ainu sense que els parlants se n'adonin com *tonakai* ('ren', en ainu *tunakkay*), *rakko* ('llúdria marina', *rakko*) o *konbu* ('alga kombu', *komp*).

Igualment podem trobar en la llengua ainu moltes paraules d'origen japonès. Per exemple la paraula ainu *sarampa* ('adéu') es considera una derivació de la paraula japonesa *saraba* ('adéu').

Lectura complementària

Poden consultar-se les estimacions del nombre de parlants de l'ainu segons Alexander Vovin en l'obra següent:

Raymond G. Gordon, Jr. (ed.) (2005). *Ethnologue: Languages of the World*. Dallas: SIL International. Versió disponible en línia a: <http://www.ethnologue.com>

Llengües polisintètiques

Es denominen així els idiomes en què moltes parts de la frase s'uneixen i formen paraules de moltes síl·labes.

Però el lèxic no és l'únic aspecte en el qual es percep la influència de la llengua japonesa en l'idioma ainu. Cal destacar-ne la contribució al sistema d'escriptura de l'ainu. Antigament l'idioma ainu no tenia un sistema d'escriptura propi i és per aquesta raó que la tradició oral era l'única manera de transmetre la seva història, els seus costums i la seva literatura. Tanmateix, a començament del segle XX alguns nadius ainu van començar a fer servir els sistemes d'escriptura japonesos *hiragana*, *katakana* i *rōma-ji* per a transmetre les seves idees mitjançant l'ainu escrit. En l'actualitat aquesta pràctica ja està generalitzada entre els parlants de l'ainu i fins i tot ha aparegut un diari escrit en ainu, l'*Ainu Times*.

3.3.2. Les llengües o dialectes de les Ryūkyū

En parlar de les llengües minoritàries al Japó, és obligatori referir-se a les llengües de les Ryūkyū (*Ryūkyū-go* en japonès).

Les **llengües de les Ryūkyū** és el paraigua sota el que agrupem els idiomes o dialectes parlats a les illes Ryūkyū (idiomes o dialectes d'Okinawa, Kunigami, Miyako, Yaeyama i Yonaguni) i a les illes d'Amami, situades al sud de l'illa de Kyūshū (l'idioma o dialecte amami).

Llengua o dialecte?

Avui en dia continua vigent la polèmica sobre el tractament que haurien de rebre les llengües de les Ryūkyū: n'hi ha que consideren les llengües de les Ryūkyū com un idioma, i d'altres que les consideren com un dialecte del japonès.

Igual que en el cas de la llengua dels ainu, el nombre de parlants de les llengües de les Ryūkyū està disminuint, encara que en menor grau que en l'ainu. El nombre de parlants es calcula que és de prop d'un milió de persones, la majoria d'elles d'edat avançada. En destaca l'idioma o dialecte d'Okinawa, que té uns 900.000 parlants, la qual cosa representa la major part dels de les Ryūkyū.

Com hem vist en un altre apartat, l'ús de les llengües o dialectes de les Ryūkyū va ser perseguit –com l'idioma ainu o altres dialectes japonesos– amb la finalitat d'implantar el japonès estàndard durant el procés de modernització de la societat japonesa des de la caiguda del shogunat Tokugawa el 1868 fins al final de la Segona Guerra Mundial el 1945.

Gràcies a nombroses investigacions exhaustives realitzades fins ara, s'han comprovat algunes semblances amb el japonès comú. Molts investigadors estan d'acord a considerar que les llengües o dialectes de les Ryūkyū comparteixen el mateix ancestre lingüístic que el japonès.

Però hi ha algunes diferències com, per exemple el sistema vocàlic: mentre que les llengües o dialectes de les Ryūkyū només tenen tres vocals (/a/, /i/, /u/), el japonès en té cinc: /a/, /i/, /u/, /e/, /o/. Les vocals japoneses /e/ i /o/ es pronuncien a de les Ryūkyū com a /i/ i /u/. Per exemple, les paraules japoneses *ame* ('pluja') i *fune* ('vaixell') es pronuncien com a *ami* i *funi*. També s'utilitzen les vocals llargues /e:/ i /o:/ en lloc de /ai/, /ae/ i /au/, /ao/ respectivament.

L'*Uchinā-yamatoguchi*

En parlar de les llengües o dialectes de les Ryūkyū, cal posar un èmfasi especial en l'*uchinā-yamatoguchi*, un nou dialecte sorgit a Okinawa.

Aquesta varietat dialectal va ser creada pels joves d'Okinawa, que tenien una certa dificultat a utilitzar correctament l'okinawenc nadiu (*uchināguchi*). És una barreja, doncs, del dialecte d'Okinawa (*uchināguchi*) i el japonès (*yamatoguchi*).

Durant els primers anys de la postguerra es va intentar recuperar l'*uchināguchi* per marcar, d'alguna manera, la diferència cultural que hi havia amb la resta del Japó. Llavors les illes van quedar ocupades per soldats nord-americans. Però aquest intent va fracassar per la ràpida introducció de llibres de text escrits en japonès a les illes d'Okinawa, la qual cosa va impedir la recuperació de la força perduda de l'*uchināguchi* tant en l'àmbit educatiu com en la vida quotidiana.

Més endavant, a partir de la dècada de 1960, el desig de reunificació d'Okinawa amb el Japó anava creixent cada cop més entre els joves d'Okinawa. Molts d'ells van voler anar a l'arxipèlag japonès a conèixer un altre món i per aquesta raó van començar a utilitzar amb més freqüència el japonès (*yamatoguchi*) en lloc de l'okinawenc. Però per a molts era impossible eliminar alguns trets propis de les illes per molt que intentessin fer servir el japonès estàndard. Així, les dues llengües es van anar barrejant i es van convertir en un nou dialecte d'Okinawa, anomenat *uchinā-yamatoguchi*, que té una estructura gramatical com la del japonès, però amb una pronúncia pròpia del dialecte local.

El començament de les emissions televisives a la dècada de 1950 i l'esforç d'alguns joves d'Okinawa per fer servir el japonès van fer que molts habitants d'aquesta població perdessin cert grau d'habilitat d'ús de l'*uchināguchi*, de manera que, lamentablement, la majoria de joves no el saben parlar-lo ni l'entenen.

En canvi, per als parlants del japonès resulta molt fàcil comprendre l'*uchinā-yamatoguchi*, ja que s'assembla molt, tant gramaticalment com lèxicament, al japonès estàndard. En l'actualitat, l'*uchinā-yamatoguchi* és força popular entre la gent que viu en altres zones del país. Un interès que coincideix amb l'actual popularitat de la cultura d'Okinawa, especialment en l'àmbit de la música i de la gastronomia.

Un dels plats més famosos d'Okinawa és el *chanpurū* チャンプルー ('barreja'), és un plat de verdures saltades amb qualsevol ingredient. Gràcies a la seva popularitat, actualment aquesta paraula ha arribat a representar la cultura

d'Okinawa, una cultura cosmopolita on s'han barrejat diverses cultures: l'autòctona de les Ryūkyū, la xinesa, la coreana, la japonesa de *hondo* i la nord-americana. L'expressió *la cultura de chanpurū* fins i tot s'usa freqüentment com una nova denominació per a referir-se a la cultura d'Okinawa.

Shimauta

En el món de la música la cançó *Shimauta* ('Cançó de l'illa'), cantada pel cantant argentí Alfredo Casero, va conquistar el cor dels argentins. Fins i tot va ser triada com a cançó per a animar la selecció argentina durant el mundial de futbol del Japó i Corea del Sud l'any 2002.

Chanpurū

4. El japonès i el seu ensenyament al món

Qui estudia japonès? Quantes persones ho fan? Per què? Per a què? En decidir estudiar una llengua estrangera com el japonès pot ser que us feu aquest tipus de preguntes, potser per curiositat vers els altres.

Per aquesta raó, aquest apartat pretén proporcionar algunes dades sobre la situació de l'ensenyament de la llengua japonesa al món, és a dir, tant dins com fora del Japó. Mitjançant la comparació amb altres estudiants, esperem que desenvolueu més interès per l'entorn o per la situació de l'aprenentatge del japonès.

4.1. Al Japó

4.1.1. Estrangers residents al Japó

En l'actualitat, tant al Japó com fora del Japó, el nombre de persones que viatgen a l'estranger va en augment. Segons el sondeig anual fet per l'Oficina d'Immigració del Ministeri de Justícia, el nombre de japonesos que van sortir a l'estranger durant l'any 2005 va arribar als disset milions de persones. A més, 7.450.000 estrangers van entrar al Japó.

Les dades de l'any 2005 revelen que aleshores hi havia 2.011.555 **residents registrats** procedents de 186 països i regions del món, 37.808 persones més respecte al mateix període de l'any anterior. Encara que aquesta xifra es considera molt baixa en comparació amb altres països, és alta per a alguns japonesos, que no estan acostumats a conviure amb les persones d'altres nacionalitats, ètnies i cultures.

D'altra banda, segons aquesta oficina, el gener de 2006 hi havia al Japó prop de 200.000 estrangers indocumentats, la majoria d'ells coreans (20%), xinesos (16%) o tailandesos (16%).

Coreans, xinesos i brasilers

Els coreans (del sud i del nord), els xinesos i els brasilers formen la major part de residents estrangers al Japó. Les dues Corees són els països amb un nombre més gran de residents al Japó (598.687 persones), que sumen al voltant d'un 30% del total de residents estrangers. No obstant això, la xifra està disminuint i el 2005 hi havia 50.000 persones menys respecte al mateix període de 1996,

Residents registrats

Les persones que no tenen la nacionalitat japonesa i que volen romandre al Japó durant més de noranta dies s'han de registrar com a residents estrangers. El percentatge de residents estrangers respecte al nombre d'habitants japonesos el 2005 és d'1,57% (el nombre d'habitants japonesos el 2005, segons el cens del mateix any, era de 127.756.815).

per l'augment de les defuncions dels residents permanents especials (*tokushu zaijyūsha*), la majoria dels quals són persones d'edat avançada.

Els xinesos se situen en el segon lloc en nombre de residents al Japó, amb un total de 519.561 persones. A diferència de les dues Corees, els residents xinesos continuen augmentant des de mitjan dècada de 1970. Últimament està creixent el nombre d'estudiants xinesos que van al Japó a estudiar. Així mateix, s'ha de destacar el creixement del nombre de residents brasilers (302.080, 15%) i peruans (57.728, 2,9%) a partir de final de la dècada de 1980, moment en el qual el Japó estava patint una greu crisi economicofinancera. Aleshores en el sector manufacturer hi faltava mà d'obra barata, ja que els joves japonesos no volien treballar en feius descrites per alguna de les "3 K" : *Kitanai*, *Kitsui*, *Kiken* ('un treball brut, cansat i perillós'). A causa de la demanda del sector industrial, el juny de 1990 es va reformar la llei d'immigració per a otorgar als descendents japonesos (*nikkei* 日系) de segona (*nisei* 二世) i tercera generació (*sansei* 三世), als seus cònjuges i fills el permís de residència que els permet treballar sense cap límit, igual que els ciutadans japonesos.

Els *tokushu zaijyūsha*...

... van ser portats al Japó des de Corea per l'exèrcit japonès com a mà d'obra barata durant els anys de l'imperialisme nipó. Aquestes persones i els seus descendents s'anomenen pejorativament *Zai-nichi* 在日 ('persona que roman al Japó'), i a vegades són víctimes de discriminació directa o indirecta en alguns moments crucials de la seva vida, com el casament o a l'hora de buscar feina.

4.1.2. Estudiants de japonès al Japó

El nombre d'estudiants de japonès dins de l'arxipèlag està augmentant considerablement. Segons les dades del Departament de Llengua Japonesa de l'Oficina de Cultura (*Bunka chō*, 文化庁) sobre la situació de l'ensenyament del japonès al Japó el 2007, el nombre d'estudiants de japonès com a segona llengua era de 163.670, és a dir, un 21% més que el 2003. La major part d'ells eren asiàtics (119.717 estudiants, 73,1%), els seguien els llatinoamericans (8.074, 4,9%), els nord-americans (7.728, 4,7%), els europeus (5.821, 3,6%) i les persones procedents d' Austràlia i del Pacífic (1.421, 0,9%). Per país d'origen, la Xina ocupa el primer lloc (65.573), i al darrere la segueixen Corea del Sud (20.828), els Estats Units (6.074) i el Brasil (5.931).

Estudiants de japonès com a segona llengua el 2007 (*Bunka chō*)

Origen	Nombre	Percentatge
Asiàtics	119.717	73,1%
Llatinoamericans	8.074	4,9%
Nord-americans	7.728	4,7%
Europeus	5.821	3,6%
D'Austràlia i el Pacífic	1.421	0,9%
Dels països de l'antiga Unió Soviètica	1.302	0,8%
Africans	987	0,6%
Sense resposta	18.620	11,4%
Total	163.670	100,0%

Tot i que no tots els residents estrangers al Japó tenen l'obligació ni la necessitat d'aprendre japonès, sí que aquesta varietat de nacionalitats ha influenciat d'alguna manera en el desenvolupament de l'ensenyament de l'idioma japonès al llarg de la història.

La dècada de 1980

Durant la dècada dels anys 1980, el Govern japonès va haver d'enfrontar-se a un problema difícil de resoldre: oferir un ensenyament adient de japonès a diferents grups de persones que arribaven massivament al Japó. Principalment, es poden agrupar en dos grups: per una banda, els refugiats polítics procedents d'Indoxina (el Vietnam, Laos i Cambodja), que van arribar en vaixells. Per l'altra, els japonesos que tornaven al Japó més de trenta anys després de ser derrotats a la Segona Guerra Mundial.

Els “nens” abandonats de la Segona Guerra Mundial

Durant la guerra de l'Àsia Pacífic (1931-1945), unes 300.000 persones es van traslladar a Manxúria (Manshūkoku - 満州国 en japonès) com a colons. En finalitzar la guerra, molts nens van ser abandonats, es van perdre o van ser lliurats, per diversos motius, a famílies xineses o coreanes pels seus pares en el camí d'èxode. Darrere d'això hi ha molta història per explicar. A partir de 1981, nou anys després de la reanudació de les relacions diplomàtiques entre la Xina i el Japó, aquests japonesos que es van quedar en territori xinès van començar a buscar els seus familiars i alguns d'ells van aconseguir tornar al Japó. Tanmateix, molts d'ells no parlaven japonès, ja que les famílies d'acollida els van criar com a seus i la majoria d'ells no van conèixer la seva vertadera nacionalitat fins que van ser adults.

En tots dos casos s'esperava aconseguir una ràpida adaptació d'aquestes persones a la societat japonesa. Per aquest motiu es van crear diversos centres per a atendre les necessitats immediates d'aquest tipus d'estudiants. Per exemple, es van crear centres especialitzats per als refugiats procedents d'Indoxina a Shinagawa (Tòquio), Yamato (prefectura de Kanagawa) i Himeji (prefectura de Hyōgo) per a fomentar la integració cultural. Els refugiats tenien la possibilitat d'assistir a un curs de japonès durant quatre mesos. Així mateix, el 1984 es va obrir a Tokorozawa (prefectura de Saitama) el primer centre d'integració social per als japonesos que van tornar del continent xinès. Successivament es van establir centres semblants a Sapporo, Kōriyama, Nagoya, Osaka i Fukuoka.

D'altra banda, el 1983 el Govern japonès va iniciar un projecte ambiciós en matèria d'ensenyament del japonès com a llengua estrangera, “El Pla de 100.000 estudiants de japonès al Japó”, ja que llavors només hi havia 10.423 estudiants estrangers. En quatre anys es va duplicar la xifra d'estudiants estrangers però al mateix temps moltes escoles d'idiomes es van transformar en “un lloc de refugi” dels treballadors indocumentats. Moltes persones es van matricular en alguna escola d'idiomes només per obtenir el visat d'estudis, tot i que un cop al Japó, no assistien a classe.

De la dècada de 1990 fins a l'actualitat

Com hem vist abans, el nombre de residents brasilers i peruans al Japó va augmentant sense parar des de la dècada de 1990. Encara que la majoria són descendents d'immigrants japonesos de segona i tercera generació, molts d'ells no parlen japonès. Això comporta molts problemes, ja que solen portar amb ells els seus nens, els quals desconeixen la llengua.

L'educació dels nens llatinoamericans en el sistema educatiu japonès està plena de dificultats, ja que la majoria de professors que tenen aquest tipus d'alumnes a la seva classe no tenen prou coneixements de la seva llengua materna i és molt difícil tenir una comunicació fluida amb ells. Així, aquesta manca de comunicació fa que molts alumnes llatinoamericans estiguin desatesos pels seus professors a l'aula. Segons el Govern, hi ha més de 20.000 nens estrangers que necessiten una atenció especial en l'ensenyament de la llengua japonesa per a poder portar una vida més còmoda.

Encara que molts municipis han començat a enviar els professors de japonès que parlen la llengua d'aquests alumnes als col·legis que ho necessiten, no és prou ajuda per solucionar el problema. En realitat, molts alumnes estrangers queden pràcticament exclosos a l'aula, no solament pels professors sinó també pels alumnes japonesos. La falta de professionals al col·legi, la indiferència dels alumnes japonesos i la deixadesa dels pares fa que un 30% de nens estrangers en edat escolar no vagi al col·legi.

Alhora és preocupant la pèrdua de la seva llengua materna a causa de la seva llarga estada al Japó. Quan tornen al seu país natal, aquests nens tenen molts problemes per a seguir les classes i la manca d'habilitat lingüística en la seva llengua materna influeix negativament en l'aprenentatge. És per aquesta raó que cada cop hi ha més col·legis brasilers o peruans oberts per a ells, en les ciutats i prefectures on n'hi ha més presència. No obstant això, és necessària l'ajuda de la comunitat que envolta aquests nous residents. El 2001, tretze municipis, el nombre d'estrangers dels quals superava el 3% del total dels seus habitants, es van reunir a Hamamatsu (prefectura de Shizuoka) i van acordar l'anomenada "declaració de Hamamatsu", un missatge per a fomentar la integració social dels habitants estrangers al Japó.

4.2. Fora del Japó

En parlar de l'ensenyament del japonès fora del Japó, és important recordar que sota l'imperialisme japonès de principi del segle xx, l'ensenyament del japonès va ser utilitzat com a mesura per a imposar el domini sobre els pobles colonitzats. Des de la victòria japonesa a la guerra sinojaponesa el 1895, es va ensenyar el japonès a escoles de zones ocupades com Taiwan i Corea per a convertir els parlants d'aquestes zones en súbdits. Per aquesta

raó, en aquests països no és difícil trobar gent gran que sàpiga japonès, ja que de petits es van veure obligats a estudiar japonès encara que no volguessin. Al Brasil, el Perú i els Estats Units, llocs que van ser destinació d'immigrants japonesos des de final del segle XIX fins a mitjan segle XX, hi ha moltes escoles de japonès perquè els fills i néts d'immigrants japonesos no perdin les seves arrels.

Gairebé tres milions d'estudiants a 133 països

En l'actualitat, ja encetat el segle XXI, el nombre d'estudiants de japonès com a llengua estrangera fora del Japó augmenta anualment. Des d'Europa i els Estats Units fins a l'Amèrica Llatina i, sobretot, a l'Àsia, el nombre d'escoles i centres on s'imparteix japonès no para de créixer. De fet, l'ensenyament del japonès s'ha convertit per al govern japonès en una excel·lent targeta de presentació del país. És el que en ciències polítiques s'anomena *soft power*.

Segons les dades recollides per la Japan Foundation (*Kokusai kōryūkikin* 国際交流基金) el 2006, el nombre d'estudiants de japonès al món era de 2.979.820, 23 vegades més que l'any 1979. En 133 països (126 estats i 7 regions) s'imparteixen cursos d'idioma japonès (12 vegades més que el 1979). També el nombre de professors d'aquesta llengua està creixent. El 1979, quan aquesta fundació va fer per primera vegada aquest sondeig, només hi havia 4.097 professors de japonès al món. Però la xifra s'ha multiplicat per més de 10, fins a arribar el 2006 als 44.321 docents.

Ensenyament del japonès al món 2006 (Japan Foundation)	
Institucions	13.639
Professors	44.321
Estudiants	2.979.820

Corea del Sud, la Xina i Austràlia: els tres països amb un nombre més elevat d'estudiants de japonès

Corea del Sud és el país amb un nombre més gran d'estudiants de japonès. 910.957 persones estudien japonès en aquest país i representen un 30,6% de la xifra total d'estudiants de japonès al món. La Xina se situa en el segon lloc, amb 654.366 estudiants, i Austràlia ocupa el tercer lloc, amb 366.165. Aquests tres països cobreixen dos terços del total d'estudiants de japonès al món. Darrere d'aquests països hi ha Indonèsia (272.219), Taiwan (191.367) i els Estats Units (117.969), que fins al 2003 eren el quart país de la llista, però que des d'aleshores han anat perdent posicions. Això pot ser el reflex de la bona relació comercial amb el Japó que tenen aquests països, especialment la Xina, que ha passat a ser el principal soci comercial del Japó, superant els Estats Units.

Soft power

És un terme encunyat pel professor de Harvard Joseph Nye en contraposició al *hard power*, que es refereix a l'ús de la força (guerres, pressió política...) per part dels estats per a imposar la seva voluntat sobre uns altres. El *soft power* fa referència a l'ús de la cultura, la diplomàcia i d'altres eines per a la promoció d'un país. En el cas del Japó, i sobretot a Àsia, l'ús del *soft power* (ensenyament de la llengua, promoció del *manga* i de l'*anime*) ha servit per a millorar la imatge del país, malmesa després de l'època colonial.

Japan Foundation

Fundada l'any 1972, la 'Fundació Japó' s'encarrega de promoure la cultura japonesa al món. Té 20 oficines a 21 països, una de les quals és a Madrid. Podeu trobar més informació sobre aquesta institució a la seva pàgina web (<http://www.jpf.go.jp>).

La majoria d'estudiants de japonès...

... procedeix de la regió Àsia-Pacífic, segons la Japan Foundation. L'informe de 2006 sobre l'estat de l'ensenyament del japonès fora del Japó assenyala que un 61,5% dels alumnes són de l'Àsia oriental, seguits del sud-est asiàtic (14,8%), d'Austràlia i el Pacífic (13,4%), els Estats Units (4,8%), Europa occidental (2,1%), l'Amèrica Central i l'Amèrica del Sud (1,5%), l'Europa de l'est (0,9%) i el subcontinent indi (0,8%).

Tipus d'ensenyament

Responent a la qüestió de quin tipus d'ensenyament de japonès s'està oferint al món, les dades de la Japan Foundation diuen que més del 60% d'estudiants són alumnes d'ensenyament primari i secundari, un 20% són d'ensenyament superior, i només un 10% estudien en altres institucions. És a dir, que majoritàriament l'ensenyament de l'idioma japonès està inclòs en el sistema educatiu oficial.

Entre els deu països amb un nombre més elevat d'estudiants de japonès, a Corea del Sud, Austràlia, Indonèsia i Nova Zelanda, l'ensenyament primari i secundari és l'àmbit en què s'imparteixen la majoria de cursos de japonès. A la Xina i Taiwan, la presència d'estudiants d'ensenyament superior és important i representa més de la meitat del nombre total d'estudiants. En canvi, al Brasil, prop del 80% de les persones que aprenen japonès són alumnes d'educació primària i secundària, ja que en aquest país hi ha nombroses colònies japoneses, un llegat de l'emigració massiva japonesa al segle xx. Per això, hi ha molts col·legis japonesos que fan cursos de llengua japonesa als descendents d'immigrants japonesos.

Per què estudien?

Encara que cada lloc té un punt de vista educatiu diferent i cada alumne, diferents motius i necessitats a l'hora d'afrontar l'aprenentatge de l'idioma japonès, podem dir que els objectius de l'ensenyament del japonès s'assemblen malgrat les distàncies geogràfiques.

Així, segons les dades de la Japan Foundation, els tres punts següents són els motius principals darrere l'aprenentatge de japonès al món:

- 1) Interès per la cultura japonesa.
- 2) Interès a utilitzar el japonès per a comunicar-se.
- 3) Interès per la llengua japonesa.

Respecte al motiu per a aprendre japonès, hi ha alguna diferència entre l'ensenyament primari i secundari, l'ensenyament superior i altres institucions. Els alumnes de l'ensenyament primari i secundari estudien japonès per "comprendre millor altres cultures", encara que també "per aprovar l'examen d'ingrés de l'ensenyament superior". A l'ensenyament superior, augmenten els interessos de tipus laboral i acadèmic. En canvi, es pot trobar un ampli ventall de motivacions entre els estudiants d'altres institucions, tant laborals ("per a trobar una bona feina en el futur" i "és necessari millorar el japonès per a la feina actual"), com acadèmiques: "per a aprovar exàmens" i "per a estudiar al Japó". Tampoc no es pot ignorar la presència

de moltes persones que estudien japonès com una diversió, per exemple, per a viatjar.

També trobem algunes diferències de motivació entre països. Per exemple, les motivacions que tenen els estudiants xinesos, sud-coreans, indonesis i tailandesos són molt pràctiques: estudien japonès per a “aprovar exàmens”, “estudiar al Japó” o “trobar una bona feina”. En canvi, els estudiants d’Austràlia i Nova Zelanda tenen un interès cultural més que laboral.

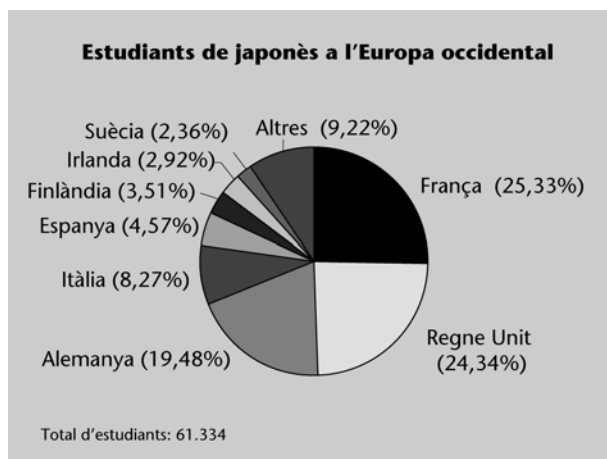
Signe d'identitat

Als països on viuen molts descendents d'immigrants japonesos, com el Brasil i els Estats Units, compta molt el desig que tenen els pares de mantenir la llengua japonesa com a signe d'identitat.

La situació de l'ensenyament de l'idioma japonès a Europa, Espanya i Amèrica Llatina

Com hem vist abans, la presència d'estudiants de japonès a l'Europa occidental (19 països en la divisió que en fa la Japan Foundation) no és gaire gran. El nombre d'estudiants en aquesta regió el 2006 era de 61.334 persones, un 2,1% del total d'estudiants de japonès al món. Uns 18.000 alumnes europeus estudien japonès en l'ensenyament primari i secundari i 28.000 més ho fan en l'ensenyament superior. El primer país en nombre d'estudiants el 2006 era França (15.534), seguida del Regne Unit (14.928), Alemanya (11.945) i Itàlia (5.074). Després vénen Espanya (2.802), Finlàndia (2.154) i Irlanda (1.793).

L'any 2003 Espanya ocupava la setena posició del rànquing. Hi havia aleshores 965 persones que estudiaven japonès. La xifra del 2006 situa Espanya en cinquè lloc, amb gairebé el triple d'estudiants que el 2003. També ha crescut considerablement el nombre de centres on s'imparteix la llengua (de 14 institucions el 2003, a 43), i el total de professors (de 26 a 93). Igual que a Islàndia, Andorra, Holanda, Portugal, Grècia i Bèlgica, a Espanya encara no s'imparteix cap curs de japonès a l'ensenyament primari ni secundari, encara que hi ha alguns col·legis japonesos on es fan classes de japonès. És a dir, a Espanya li queda molt camí per recórrer per apropar-se al nivell de la Gran Bretanya o França, en què l'ensenyament del japonès està present en totes les etapes del sistema educatiu.

Dades del 2006

El Brasil és un dels països al món en què hi ha més estudiants de japonès. És, al mateix temps, el país llatinoamericà en què més persones estudien japonès. L'àmplia presència de comunitats japoneses, concentrades en ciutats com São Paulo, Paraná i Bahía, explica tant l'elevat nombre d'estudiants (21.631) com la presència de la llengua japonesa en totes les etapes educatives: des de l'ensenyament primari fins a la universitat. A una àmplia distància, en segon lloc, trobem Mèxic (6.351), i en tercera posició, Paraguai (3.211). Un altre país que va ser destinació per a milers de japonesos durant el grans moviments de població fora de l'arxipèlag al segle xx, el Perú, ocupa la quarta posició, amb 2.669 estudiants de japonès.

Resum

En arribar a aquest punt, sens dubte és important conèixer les diferències culturals i lingüístiques que hi ha entre el japonès i la vostra llengua materna corresponent. Aquest coneixement us ajudarà a comprendre millor els trets distintius que té la llengua japonesa i, per tant, a complir amb més èxit la tasca d'aprenentatge.

El **japonès** (*nihon-go* o *nippon-go* 日本語) és un dels idiomes més parlats del món amb uns 130.000.000 de parlants. D'entre els seus trets definitoris, en podríem destacar: el seu sistema fonètic, que s'assembla al sistema vocàlic espanyol, ja que tots dos tenen cinc vocals: /a/, /i/, /u/, /e/, /o/. D'altra banda, és bo recordar que l'accent japonès consisteix en un canvi de to, i no d'intensitat, com l'espanyol o el català. El japonès és conegut pel seu ric sistema d'escriptures: *hiragana* (平仮名), *katakana* (片仮名) i *kanji* (漢字).

Tipològicament, pertany al grup de les **llengües aglutinants**, igual que el coreà, el mongol, l'hongarès o el turc, i diferent de l'espanyol o el català, que pertanyen al grup de llengües flexives. Respecte a la sintaxi, pertany al **grup de llengües amb estructura SOV (subjecte-objecte-verb)** com moltes llengües altaiques i també el coreà. Quant al seu ús, hi ha una gran diferència entre el japonès escrit i el japonès parlat. A més, hi ha un complex sistema de llengua honorífica (*keigo* 敬語), que representa una manera especial de mostrar cortesia vers els altres (sobretot als superiors i als desconeguts).

L'origen del japonès encara no ha estat determinat amb certesa pels filòlegs, encara que hi ha diverses teories, com la que parla de la pertinença a les llengües del nord-est d'Àsia (llengües uraloaltaiques o el coreà antic) o la de la pertinença a les llengües del sud-est asiàtic i del Pacífic (llengües malaio-polinèsies o llengües tibetobirmanes). Fins i tot es va arribar a pensar que el japonès era una llengua mixta, una barreja d'algunes de les llengües arribades a l'arxipèlag japonès al llarg de la seva història. Malgrat això, en referir-se a l'idioma japonès, se sol escollir el terme de *llengua d'origen desconegut* o *llengua aïllada*, perquè no se'n pot determinar amb rotunditat la família lingüística.

El japonès actual és producte de nombrosos contactes i de l'assimilació de les llengües que van arribar a l'arxipèlag al llarg de la seva història. Els contactes amb d'altres cultures van entrar al Japó per diferents rutes: per Sakhalín, per la península coreana, per la regió xinesa de Jiang Nan o per les illes Ryūkyū.

Les trobades amb la **cultura xinesa** (a partir del segle VI) i amb la **cultura europea** (a partir del segle XVI) van ser especialment importants per al desenvolupament de la llengua japonesa.

lupament del japonès. La primera va oferir al poble japonès un sistema d'escriptura que no havia tingut anteriorment i la segona va fomentar la publicació de diccionaris, llibres de gramàtica, i obres de traducció dins i fora del Japó. Així mateix, va dur a la creació d'una imatge del Japó a Europa.

La llengua japonesa té nombrosos registres socials, que diferencien la parla segons l'edat, la professió, la procedència, el gènere, etc. Els dialectes són les varietats del japonès més destacades que hi ha.

Els **dialectes japonesos** i el seu context sociocultural han experimentat nombrosos canvis al llarg de la seva història, sobretot, a partir de la caiguda del shogunat Tokugawa (徳川幕府 1603-1868) i de l'establiment del nou Govern Meiji (明治政府) el 1868. El nou Govern va establir el **japonès estàndard** (*Hyōjun-go* 標準語), basat en un dialecte de Tòquio, i va perseguir l'ús de dialectes i llengües de l'arxipèlag a les escoles. En alguns llocs estava estrictament prohibit l'ús dels dialectes, com a Okinawa.

Amb el final de la Segona Guerra mundial el 1945, es va començar a recuperar l'ús dels dialectes entre els habitants de diferents llocs del país, sobretot a l'oest del Japó. En l'actualitat, la societat japonesa ha aconseguit una estabilitat lingüística en què conviuen perfectament el japonès estàndard i els dialectes, en situació de diglòssia. S'utilitza el primer en l'àmbit més formal o quan es parla amb persones desconegudes o superiors. I es tria el segon quan el parlant es troba en un context familiar o quan es dirigeix als seus familiars o amics.

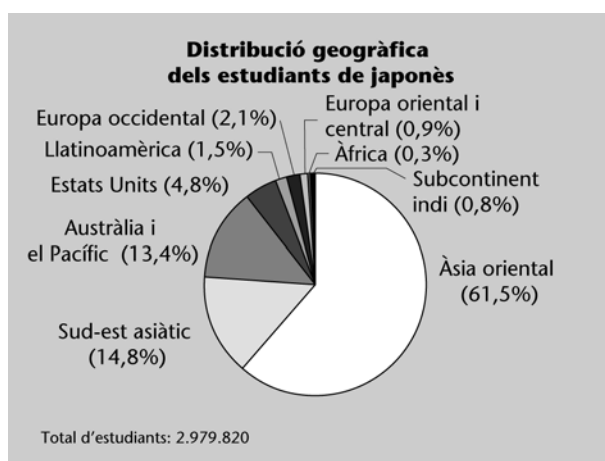
D'altra banda, al Japó hi ha llengües minoritàries, com la **llengua ainu** (*ainu-go* アイヌ語) o les **llengües o dialectes de les Ryūkyū** (*ryūkyū-go* 琉球語), *ryūkyū hōgen* (琉球方言)). Malgrat que la llengua ainu és una llengua en perill d'extinció, últimament s'estan fent nombrosos esforços per conservar-la, recuperar-la i promocionar-la. L'ainu té moltes semblances amb el japonès com la seva pertinença al grup de llengües amb estructura SOV (subjecte-objecte-verb) o el fet de tenir cinc vocals: /a/, /i/, /u/, /e/, /o/.

Quant a les llengües o dialectes de les Ryūkyū, igual que la llengua ainu, el nombre dels seus parlants està disminuint encara que en menor grau que la primera. Molts investigadors estan d'acord a considerar que els parlants de les Ryūkyū comparteixen el mateix ancestre lingüístic amb el japonès. En parlar de les llengües o dialectes de les Ryūkyū, no s'ha d'oblidar l'*uchinā-yamatoguchi*, un nou dialecte d'Okinawa, creat pels joves nascuts a l'illa i que tenien una certa dificultat a utilitzar correctament el dialecte d'Okinawa (*uchināguchi*). En l'actualitat, l'*uchinā-yamatoguchi* crida molt l'atenció entre els joves, fins i tot de fora d'Okinawa coincidint amb l'actual popularitat de la cultura d'Okinawa.

L'ensenyament de la llengua japonesa al món està progressant amb el pas del temps, encara que es poden observar algunes variacions geogràfiques. El nombre d'estudiants de japonès al Japó està augmentant considerablement i va arri-

bar a **163.670 el 2006**. La major part d'ells eren asiàtics (119.717 estudiants, 73,1%). D'altra banda, a partir de la dècada de 1990 és notable la presència de **nens llatinoamericans** en l'ensenyament primari. Aquests nens solen tenir dificultats tant en l'aprenentatge del japonès com en l'adaptació a la cultura japonesa, per la qual cosa s'espera una millora del sistema de suport a aquest tipus d'alumnes.

El 2006, el nombre d'estudiants de japonès al món era de 2.979.820, 23 vegades més que l'any 1979. En 133 països (126 estats i 7 regions) s'imparteixen cursos de japonès (unes 12 vegades més que el 1979). Un 61,5% dels estudiants són de l'Àsia oriental. Els segueixen els estudiants del sud-est asiàtic (14,8%) i d' Austràlia i el Pacífic (13,4%). Entre 19 països de l'Europa occidental, segons la classificació feta per la Japan Foundation el 2006, Espanya se situa en el cinquè lloc en nombre d'estudiants de japonès (2.802).

Dades del 2006

Bibliografia

- Befu Harumi** (2001). *Hegemony of homogeneity*. Melbourne: Trans Pacific Press.
- Benedict, Ruth** (1974). *El crisantemo y la espada, patrones de la cultura japonesa*. Madrid: Alianza Editorial.
- Bunka Chō** [Agència de Cultura] (2006). *Wagakuni no bunkajigyō 2005 [Activitats culturals al 2005]*. Tòquio: Bunka Chō.
- Bunka Chō** [Agència de Cultura] (2005). *Heisei 16 nendo kokunai no Nihongo Kyōiku no gaiyō [La situació de l'ensenyament de japonès al Japó el 2004]*. Tòquio: Bunka Chō.
- Falero, Alfonso** (1999). "Lengua y cultura en la historia de Japón". *Revista Española del Pacífico* (núm. 10, pàg. 107-117). Madrid: A.E.E.P.
- Heisei 16 nendo kokunai no Nihongo Kyōiku no gaiyō [La situació de l'ensenyament de japonès al Japó el 2004]* (2005). Tòquio: Bunka Chō (Agència de Cultura).
- Japan Foundation** <<http://www.jpf.go.jp>>
- Jinnouchi Masataka** (1998). *Ninongo no ima [L'estat actual del japonès]*. Tòquio: Aruku.
- Kabashima Tadao** (1982). *Nippongo wa dō kawaruka [Com canviarà el japonès]*. Tòquio: Iwanami Shoten.
- Kaigai no Nihongo kyōiku no genjō 2003 [La situació actual de l'ensenyament del japonès a l'exterior]* (2005). Tòquio: Kokusai Kōryū Kikin (Japan Foundation).
- Katayama Tatsumine** (1997). *Nihongo to ainugo [El japonès i l'idioma ainu]*. Tòquio: Suzusawa Bunko.
- Kindaichi Haruhiko** (1988). *Sinpan Nihongo*, vol. I, vol. II [*Idioma Japonès I, II, versió renovada*]. Tòquio: Iwanami Shoten.
- Kindaichi Haruhiko** (1991). *Nihongo no tokushitsu [Característiques del japonès]*. Tòquio: NHK.
- Kotoba no chiikisa** [*L'estat actual dels dialectes*] (2003). Tòquio: Kokuritu Kokugo Kenkyūjo (Institut Nacional de la Llengua del País).
- Martínez Robles, David** (2003). *Chino I*. Barcelona: UOC.
- Murayama Shichirō** (1988). *Nippongo no kigen to gogen [L'origen i l'etimologia de la llengua japonesa]*. Tòquio: San-ichi Shobo.
- Nishioka Satoshi; Nakahara Jo** (2000). *Okinawago no nyūmon [L'idioma d'Okinawa bàsic]*. Tòquio: Hakusuisha.
- Sanada Shinji** (2002). *Hōgen no nihonchizu, Kotoba no tabi [Mapa del Japó sobre els dialectes -viatge de llengües-]*. Tòquio: Kodansha.
- Shibata Takeshi** (1958). *Nihon no hōgen [Els dialectes del Japó]*. Tòquio: Iwanami Shoten.
- Shogakukan** (2004). *Nihon hōgen jiten [Diccionari dels dialectes del Japó]*. Tòquio: Shogakukan.
- Sōmu-Shō; Tōkei-Kyoku** (2005). *Kokusei chōsa Heisei 17nendo [Cens 2005]*. Tòquio: Sōmu-Shō (Departament d'Estadístiques, Ministeri de l'Interior).
- Tobe Miyuki** (1989). *Ainugo nyūmon [L'ainu bàsic]*. Tòquio: Tairyusha.
- Toyama Shigehiko** (1976). *Nihongo no kosei [Les característiques de la llengua japonesa]*. Tòquio: Chuo Koronsha.
- Vovin, Alexander; Osada Toshiki** (eds.) (2003). *Nihongo keitōron no genzai [La genealogia del japonès en l'actualitat]*. Tòquio: Kokusai Nihon Bunkakenkyū Sentā (Centre Internacional d'Estudis de la Cultura Japonesa).
- Wagakuni no bunkajigyō 2005 [Activitats Culturals el 2005]* (2006). Tòquio: Bunka Chō (Agència de Cultura).

Yamaguchi Nakami (2006). *Nihongo no rekishi* [Història de la llengua japonesa]. Tòquio: Iwanami Shoten.

Yamaguchi Akiho (1997). *Nihongo no hensen* [La transformació de la llengua japonesa]. Tòquio: Hoso Daigaku.

Yasumoto Biten (1986). *Nihongo wa donoyōni tsukuraretaka* [Com es va formar el japonès]. Tòquio: Fukutake Shoten.

